

LUCEAFĂRUL

22 OCT 2019

SUMARUL:

PREMIUL «LUCEAFĂRULUI» ...	Oct. C. T.	○	HORA CĂINILOR (poesie de A. Petöfi) ...	O. Goga
YOCOHAMA — TOCHIO ...	Otilia de Cozmuța	○	HORA LUPILOR (poesie de A. Petöfi) ...	O. Goga
POVESTE (poesie) ...	Z. Bârsan	○	PRESSA JAPONEZĂ	M. Aegea
JAPONIA (Informațiuni asupra țării și poporulul)	T. O. Codru	○	TRAGEDIA OMULUI (Madách)	○
DIN POEZIILE JAPONEZE (poesie)	Othmar	○	Tabloul VII ...	Octavian Goga
O ROMÂNCA ÎN JAPONIA	T.	○	FOI RĂZLEȚE (schiță)	Dr. S. P.
INCOGNITO	Anton Cehov	○	Cronică și noițe. — Cărți și reviste. — Ilustrații.	ECOURI.
DESPRE ARTA JAPONEZILOR	Otilia de Cozmuța	○		
GEORGE DIMA	Dr. S. P.	○		

Aviz Redacțiilor noastre.

Reproducerea articolelor din revista noastră e permisă numai cu indicarea izvorului.

Red. „LUCEAFĂRULUI“

Abonament.

Abonamentul se plătește înainte! Pe un an : 12 cor. ; pe $\frac{1}{2}$ an : 6 cor. Pentru învățători, preoți săraci și studenți; numai pe un an : 7 cor. — În România : un an : 16 lei; $\frac{1}{2}$ an : 8 lei. Pentru preoți învățători și studenții din România, numai pe un an 12 lei. — Un număr 50 bani, în România : 65 bani.

Autorii, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiunilor, sînt rugați a ne trimite cite un exemplar. Rugăm în deosebire pe autorii din România.

Colecții din „Luceafărul“ :

Anul 1903, complet --- --- --- --- 10 cor.
Colecție de probă (cinci numere diverse) 1 cor.

Numărul viitor apare la 1 Septembrie v.

PREMIUL „LUCEAFĂRULUI“.*)

Revista „LUCEAFĂRUL“ publică concurs de

100 cor. pentru cea mai bună povestire

în următoarele condițiuni :

a) Povestirea (noveletă, schiță) va trata liber orice subiect luat din viața Românilor din Ungaria.

b) Povestirea nu va putea fi mai lungă decât cel mult 4—5 pagini de-ale «Luceafărului».

c) Autorii sînt rugați a-și trimite lucrările — scrise numai pe o față a hîrtiei — pînă la 15 Octombrie (st. v.) a. c.

d) Autorii nu vor iscăli povestirile ci vor alătura pe lîngă manuscrise numele lor într'un plic închis.

Cele mai bune dintre povestirile intrate se vor publica pînă la 15 Dec. v., cînd cetitorii noștri vor spune prin votare în scris care le-a plăcut mai mult. (Plebiscit literar). Povestirea care va întruni cele mai multe voturi va cîștiga premiul.

Rezultatul acestui „Plebiscit literar“ se va publica în numărul dela 1 Ian. 1905, cînd cetitorii vor afla și numele autorului premiat.

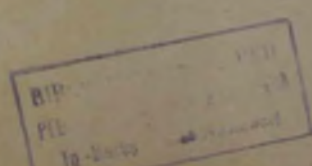
Cetitorii, dacă vor, pot contribui la sporirea acestui premiu. Eventual, adunîndu-se o sumă suficientă, am face un nou premiu pentru cea mai bună poezie. Ne-ar plăcea mult dacă l-am putea numi : „Premiul Domnișoarelor romîne“.

Publicarea acestui concurs, însă, rugăm să nu fie greșit interpretat din partea restanțierilor ; să binevoiască numai a-și face datoria, nu pentru noi, ci pentru literatura romînească, care e vremea să aibă și la noi o mai bună soarte.

Octavian C. Tăslăuanu.

*) Ziarele și revistele noastre sînt rugate a reproduce această pagină.

A 2302

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș

094614 2613

YOCOŢAMA — TOCHIO.

Dintre toate porturile japoneze deschise și pentru străini, *Yocohama* e fără asemănare cel mai important, și ca atare centrul aproape a întregului comerț japonez cu străinătatea.

Înainte de 1859, locul unde se ridică astăzi acest oraș de mare, era o bucată de pământ pustie, cum o spune și numele: *yoco-hama*, trecătoare de-alungul țărmlui.

Doauă împrejurări au determinat pe Japonezi să facă aici un port: apropierea de capitala țării și sinul de apă adâncă, scutit de vijelii ca nici un alt sin din golful dela *Tochio*. Ca prin vrajă se ridică pe acest plai pustiu un oraș a cărui populațiune în scurtă vreme atinse numărul considerabil de 65,000 suflete, socotind în acest număr și 2500 străini așezați în cartierul european. — Cartierele indigene, în urma contactului zilnic cu cel european, au pierdut cu vremea din caracterul lor național.

Yocohama și *Tochio*, a căror depărtare una de cealaltă face 7 liege (1 l. = 4½ km.), comunică prin o cale ferată construită înainte cu 25 ani. Aceasta cale ferată, construită de ingineri englezi cu material adus bucată de bucată din

Englita, a fost inaugurată de *Micado*, care cu acest prilej pentru cea din urmă dată s'a imbrăca în vechiul port național japonez și pentru întâia dată s'a arătat poporului său obișnuit să-l adoreze ca pe un zău invizibil, și uimit să-l vază urcând, fără teamă, pe vapor și de aici în tren. Pe vremuri, respectul față de Împărat fusese atât de mare încît nimeni nu cuteza să-l pomeniască cu numele lui, ci numai cu acela al palatului în care locuia.

Într'o oară faci calea dintre aceste două orașe; distanța dintre ele e atât de mică și trenurile atât de dese, încît numai cu greu poți rezista dorinței să vezi ridicîndu-se perdelele pe dinaintea unui colț de pământ, pe care fantazia l-a împodobit cu miile de vraje tănuite.

După ce am sosit la *Tochio* în societatea plăcută a consulului austro-ungar din *Yocohama*, m'am pomenit într'o grădină engleză traversată de șine de tramvaiuri, pe cari circulau trăsuri simple, asemenea celor din Europa și America. Orî cît de favorabilă a fost dispoziția mea sufletească de-a mă putea extazia de minunile acestei țări noi, nu mă așteptasem să dau de un mijloc de comunicație așa lipsit de orice caracter local, și cu indignație am refuzat să mă servesc de el. Mi-am luat a a dară o *jinrikcha*; consulul zimbînd făcu tot așa.

Trecînd podul de piatră *Șimochi*, am dat de un bulevard macadamizat în toată întinderea lui. Dintre casele frumoase din stînga și dreapta bulevardului, îmi atrase atenția un palat pompos. Pe frontispiciu avea inscripția engleză: «*Telegraph*», făcută din girandole de gaz. Ca prin farmec mi s'au risipit toate iluziile și mă întrebam nedumerită, dacă nu visez, și dacă în adevăr mă aflu în capitala imperiului «Soarelui ce resare»?

Am traversat cartierul european, și în curînd am ajuns apoi, spre marea mea bucurie, într'un dedal de ulițe mici, strîmte și șerpuitoare: orașul japonez.

Tochio e cel mai împoporat oraș japonez. Numărul locuitorilor săi nu se pote-

Întrearea la un monument japonez renumit.

Uliță în Yocohama.

indica cu exactitate. Cei mai mulți călători și geografi socotesc numărul lor la 2 milioane; în realitate însă nu poate să aibă decît cel mult 800,000, dar are o întindere uriașă.

Casele sînt toate mici și provăzute cu o curte mică sau o grădiniță de flori; în schimb însă există o mulțime de parcuri publice și sfinte (în jurul templelor). Însuși palatul, *Strô*, se află în centrul orașului și ocupă un teren vast. Palatul e despărțit de restul orașului prin două ziduri înalte, concentrice, încunjurate și aceste de șanțuri adînci în care curge un riuleț. De-alungul țărmurilor riulețului cresc conifere cu trunchiuri lucii și ramuri în formă de zig-zag, care tîrîindu-se pe ziduri, dau ținutului o înfățișare bizară și caracteristică ținuturilor japoneze. Zidul din lăuntru apără clădirile și grădinile imperiale; în jurul lui se întind locurile mari nelocuite și deșerte, strătăiate de drumuri fără sfîrșit. Aceste servesc de căi de comunicație cu orașul; de-alungul lor se ridică niște clădiri vechi *yaşichi*, prefăcute în ministere și casarme. Terenurile aceste întinse servesc drept cîmpuri de manevrare. În mahalale casele sînt împrăștiate peste cîmpuri; în cartierele mai împoporate, dimpotrivă, casele sînt așa zicînd zidite una

peste cealaltă și în fiecare e cite-o prăvălie. — Orașul e împărțit în cartiere și aceste în cercuri și mai mici numite *cho*. Ulițele n'au nume, ci se amintesc cu numele cercului (*cho*) în care se află. D'asemenea și casele sînt numerotate după locul ce-l ocupă în *cho*, și nu în ulița lor.

Orașul *Tochio* e foarte răzleț; originalitatea i-o dau însă mulțimea de canale și ce se încrușează în toate direcțiile și formează o rețea de irigațiune complicată. Izvorul principal al canalelor e apa bogată a râului *Ogawa*. Deasupra ulițelor, în multe locuri, se ridică poduri de lemn foarte înalte, de un aspect pitoresc pronunțat. De pe aceste poduri omul ușor poate cuprinde cu ochii încîntătoare delta de canaluri, care formează, așa zicînd, unicul mijloc de transport comercial. Importanța lor e indiscutabilă.

Peste zi, stradele sînt foarte animate, și înfățișarea lor e pe cit de bizară, pe atît de interesantă. Trotuarele sînt rele de tot; *jirikcha*-urile mișună în învălmășala pedestrilor, pe cari stă să-i imboarde în fiecare clipă. — În gura unei strade se ivesc deodată oameni în fugă mare, cari abia resuflînd, prin strigăte încearcă să deschiză prin mulțime cale pentru o trăsură europeană trasă de cai și purtînd vre-un prinț sau alt dignitar înalt.

De cealaltă parte sosește în galop un ofițer de

Templu budhist în Yocohama.

cavalerie urmat de servitorul său — pedestru. Comercianții așezați în fața duzhenelor salută cu umilință trecătorii, și le zimbesc în fel și chip, în nădejdea că vor intra la ei. Alții își poartă marfa în coșuri atirinate de extremitățile unui baston pus peste umere. Cu strigăte își recomandă mărfurile de tot soiul, mai ales însă comestibile.

În mijlocul acestei învălmășeli, o ciurdă de copii, băieți și fete, un adevărat vârtej viu, inundă de odată strada... fiecare dă drumul cîte unui balaur de hirtie, împiedecă circulația, se strecoară printre trăsuri, fără să le pese de strigătele vizitiilor cari numai cu nevole mare pot opri caii să nu-î calce. Un sergent bătrîn, cu aier grav, încearcă să restabilească ordinea ameninșînd lumea asta de copii cu bastonașul său scurt, ca cele ale *policemen*-ilor englezi. — Aici o ceată de fete tinere, vesele și fără gînduri, intră în atelierul lor. Încă de departe se aude risul lor vioiu, conversația lor veselă. Coșurile niște studenți vreau să pară serioși, și pășesc ca niște moșnegi, tîrînd zgomotos ghetele lor de lemn peste trotuarul de piatră. Într'un alt colș se naște un tumult. Roata unei *jinricha* s'a frînt, intrînd în ogașa de fer a unui tram-

Viața de stradă în Tochio.

Prăvălie în Yocohama.

va. Acest incident, altminteri des de tot, oprește pe o clipă lumea trecătoare.

Casele din fațadă sînt apărute împotriva ochilor trecătorilor prin un zid de pămînt acoperit, de scînduri, sau de un stobor de palisade. O ușă adeseori așa de strîmtă, încît numai plecîndu-te adînc poți intra, comunică cu interiorul. Sala dinții în care intri e de obicei mare și servește de sală comună și pentru întruniri. La cei bogați sala asta e un fel de vestibul pentru servitorime, la cei săraci — bucătăria. Fiecare casă posedă o curte sau grădiniță îngustă, în care plante bizare cresc natural în liber sau vegetează în glastre; această grădiniță, demnă de țară Liliputanilor, are în mijlocul ei un bazin sau chiar numai un simplu vas de apă, în care înoată niște pești mărunți de culoare albă sau roșie, și provăzuți cu aripioare umflate și transparente. Încunju-rați de aceste aripioare, peștii ți se par niște flaconașe de gelatină cu un sîmbure negru în ele.

Mobiliatura e simplă; în casele mai bogate pereții sînt acoperiți de *kakemonos*-uri, niște tablouri japoneze de hirtie sau trestie, lungi și înguste; un mic dulap servește pentru păstrarea hainelor. Iarna, în mijlocul salei se așază un *șibachi*, o cutie de

e mn dreptunghiulară și cel mult 50 cm. de lungă. În cutia asta, umplută cu cenușe caldă licăre ici coalea câte un cărbune aprins, silindu-se par'că a-lene să încălziască odaia și înainte de toate vasul cu apă de căi. Ici-colea mai zărești și niște mărunțișuri, sau mai des câte un glastru, în cari își tinjește viața un arbust bizar, fără frunze și acoperit de flori. Japonezii iubesc din cale afară aceste monstruozițăi vegetale.

Cu toate că pe deosebitele inzule japoneze, temperatura variază peste măsură, casele sînt pretutindenea în același fel construite; materialul întrebunțat sînt escluziv : lemnul, paile și hîrtia. La un mijloc serios de încălzire nu se gîndește nimeni. E asta poate o urmare a neglijenței locuitorilor, sau instinctul conservativ de-a urma întru toate obiceiurile străbunilor? Orî cum ar fi, faptul e greū de explicat. Desele cutremure de pămînt, ce-î drept, îi împiedecă să-și construiască clădirî solide și-î silesc să locuiască în case mici, ușoare și flexibile, putînd secunda și ele undulațiunile și oscila-

țiunile terenului, de cele mai multe-orî de o amplitudine mare.

Aici își găsește esplicare și faptul că toate casele au numai un singur etaj. Patru stilpi supoartă un acoperiș de paie sau de plante mărunte, la cimpie, — de cărămizî sau chiar tinichea, în orașele mari.

Prăvăliile lor în genere sînt mici, dar în *Tochio* și *Yocohama* se găsesc și magazii mari ca bazarele noastre. Magaziile aste au două etajuri construite în stil european. O lumină feerică de lampioane indică trecătorilor intrarea. Intrat odată, ești silit să faci nenumerate oculuri, să urci și cobori și să vezi astfel, fără escepție, întreaga espozitie de obiecte, — pină ajungî la ușa de eșire.

Dar termin. Văd că sub vraja aducerilor aminte condeîul a lunecat mai departe decît așî dori-o acum, și că am descris mai mult decît primele mele impresii în aceste două orașe.

Mă veți ierta, iubiți cititori?

Otilia de Cozmuța.

POVESTE.

Colo 'n margine pe-o coastă
 Sta un brad mai la o parte,
 Un covor de țarbă verde
 De pădure mi-l desparte...
 Lunga lui singurătate
 Se vedea că par'că-l doare;
 Noaptea se plîngea la lună,
 Ziua se plîngea la soare.

S'a 'ndurat în urmă ceriul
 De viața lui străină
 Și-a făcut să-î creasc-o floare,
 Floare albă la tulpină.
 Și cînd vîntul printre ramuri
 S'alinta ca o ispită
 Bradul s'apleca molatec
 În spre floarea lui tîbită.

Și șoptea, șoptea voinicul
 Cînd simția că vine vîntul:
 „Sufală vîntule mai tare
 Fă-mă una cu pămîntul!”
 Dar trecut-a primăvara,
 Vara țar cu lacrimi multe
 Și 'n zădar ruga el vîntul,
 Vîntul nu voia s'asculte.

Doar odată, he... odată
 — Bubuța departe zarea —
 Îndoit de-un vînt năpraznic
 Era mai s'ajungă floarea,
 O simțea c'o are 'n brațe,
 Se vedea 'ntr'o lume nouă...
 Dar căzu din cer un trăznet
 Despiciîndu-l drept în două.

Z. BĂRSAN.

JAPONIA.

— Informațiuni asupra țării și poporului. —

Cetitorii vor face o cale lungă, — vor trece peste nouă mări și țări, ca 'n poveste, pînă vor poposi pe un pămînt inzular îndepărtat, locuit de niște oameni mărunți și ciudați. În fugă vor face cunoștință cu țara această frumoasă și cu poporul pe care valurile vremii acum de curînd l-au scos la suprafață în huetul asurzitor al buibuitului de tunuri, al zingănitului fioros de arme încrucișate și al sfîșietoarelor răcnete de moarte. Acest neam din extremul răsărit a plătit scump întronarea istoriei universale a zilelor noastre în împărăția lor; cîntea de a se ocupa de dinșii toată lumea civilizată, a răscumpărat-o cu sîngele și viața alor mii de viteji, căzuți pe cîmpul de bătae.

Vitejii aceștia disprețuitorii de moarte și învătăfați de dragostea de neam și țară, cari nu-și așteaptă mintuirea dela mila cerească, ci își croesc singurii soartea și-și pun toată nădejdea viitorului lor în puterea armelor, merită atențiunea ori-cărui neam cult.

Credem că și cetitorilor noștri le facem un bun serviciu, istorisindu-le una alta despre țara și firea acestui neam care, ca și noi, de ieri altă ieri a intrat în șirul popoarelor culte. În acest număr al revistei noastre cetitorul găsește destule informații, unele culese chiar de o Romîncă la fața locului. Noi, bine înțeles, n'am fost în Japonia; tot ce spunem e cules din cărți, de aceea ne și rugăm să ni-se ierte întîmplătoarele lipsuri.

*

Coasta de răsărit a Asiei e arcuită de o salbă de inzule, cari la miez-noapte se leagă de colțul peninzulei Camciatca, iar la miez-zi se pierd în archipelagul Filipinelor. Trei mii opt-sute cinci-zece din aceste inzule alcătuiesc imperiul Nippon (al Soarelui ce răsare) său, cum l-au botezat europenii, Japonia. Țara aceasta e raful lumilor răsăritene, care farmecă prin frumusețea ei clasică ochii curioși ai vizitatorului, căci pe pămîntul ei brodat jur împrejur cu forduri și-au dat întîlnire cele mai variate și extreme fenomene ale naturii. Șirul de mici inzule erpe și stîncoase ce sînt presărate spre miezăzi

dela Camciatca rusească, prin apele aproape în totdeauna înghețate ale Oceanului, se continuă într-o insulă mai mare în patru colțuri, inzula *Ieso*, bătută de vînturile reci de miez-noapte, neproductivă și rar locuită de niște oameni urîți, pitici, cari poartă numele de Ainos, locuitorii de baștină ai archipelagului japonez.

Mai în jos se încovoale spre Coreia marea și bogata inzulă *Hondo*, care e puterea și tezaurul cel mai scump al Nipponului. Pe lîngă ea se ocrotește *Șicocu*, iar *Chiușu* încheie grupa centrală a marilor inzule, cari în spre miez-zi se prelungesc într'un mărgean de insule verzi.

Prin mijlocul acestei țări insulare străbate o creastă de munți stîncoși, ce își cucue piscurile pînă la înălțimea de 3750 m., și 'n măruntalele cărora e o frămîntare vecinică de foc, care zgudue prin erupțiunile vulcanice coasta pămîntului locuită cu groază.

În briul vulcanic ce încinge Oceanul pacific, Japonia ocupă un loc de cinste cu cele 20 de vulcane active și cu sutele de vulcane sfîșne. Cel mai însemnat e Fusi-Iama, în forma unei căpățîni uriașe de zahăr, încununat de vecinică zăpadă, cel mai sfînt munte al țării, pe care vara îl urcă la 20.000 de pelerini îmbrăcați în haîne albe.

Pe toată întinderea Japoniei nu se găsesc cîmpii întinse încărcate de roade, precum nu sînt nici ape liniștite cu cursuri lungi. Firea ei de țară muntoasă e foarte sever observată; coastele dealurilor acoperite în cea mai mare parte cu păduri de brad sînt întortochiate și sălbatiche, cu trecători puține și strîmte, cari nu îngăduie comunicația; văile cu tufișuri de tee, holde de orez și verdețuri de tot soiul sînt înguste, mai mult auz aspectul unor undulații de pămînt ce sue și coboară neconținut; apele se zbat în cascade pe pleptul de granit al stîncilor sau ajunse în văi se pierd în masa nisipului coborît, încît nici aceste nu pot fi folosite ca mijloace de comunicație.

Flora Japoniei prezintă toate nuanțele de trecere între zona boreală și tropică. Tot așa de variată e și temperatura, care nu poate fi

decit capricioasă și nestatornică într'o țară cu înălțimi de 3000 metri și o întindere de 27 grade de latitudine meridională.

Aerul limpede și sănătos face pe oamenii vioi, ageri și neastimparați, «el pregătește pentru cele două ținte mari ale neamului japonez, odinioară ca și astăzi: lupta și arta». Japonezii după limbă, port obiceiuri și fel de viață astăzi sînt un popor unitar, care însă nu se coboară din una și aceeași rasă. Pe lângă locuitorii băștinași, *Ainos*, cari astăzi sînt strimtorați în sălbătăcia inzulei Ieso, bogată numai în mine de cărbuni de piatră, și din cari abia se mai găsesc 12.000, se presupune amestecul de sînge malaiez și polinez, venit din Asia prin Coreia. După însușirile lor fizice însă aparțin rasei mongolice: înalți de 150 cm. (clasa nobilă e și mai mică), culoarea feței e galbină deschisă cu foarte multe nuanțe, cari i apropie pe deoparte de europeni pe de alta de cei din Asia, au părul negru, rar și aspru, pe care-l cultivă cu multă îngrijire — mulți îl poartă deja curopenește, — țeasta capului e brachicefală, ochii abia despicați și îndreptați spre vârful nasului mititel și regulat. Însușirile sufletești ale Japonezilor nu se aseamănă cu a celorlalte popoare asiatice. La dinșii găsim o mulțime de trăsături simpatice; ei sînt prevenitori, amabili și umani. Viața lor familiară e fericită și severă, copiii sînt bucuria casei și acel care-și batjocorește nevasta și copiii e un stricat. Ca la puține alte popoare se cultivă respectul față de mai marii lor și sentimentul de echitate. Dragostea frumosului și a naturii e întrecută poate de patriotismul lor nemărginit din care cauză nici nu pot suferi pe «dobitocul» de străin, care vrea să le răpească patria lor de inzule, să-i înstrăineze de plaiurile pe cari au călcat străbunii lor cuceritori și care vrea să le fure oceanul hărăzit lor dela zei.

Religiunea națională a Japonezilor se chiamă *șintoizmul* adecă cultul străbunilor, între cari primul loc îl ocupă *Micado*, suveranul care e fiul zeiței Soarelui și al cărui străbun se coboară pînă la 660 a. Ch. Această religiunei adoră pe toți principii mai renumiți, pe eroi și învățați, — panteonul poporului adăpostește o mulțime de zeități mai mărunte, — pe urmă adoră natura iubită: ceriul și pămîntul, soarele și luna, focul etc., cari sînt înfățișate prin idoli,

sărbătoriți prin praznice cu băuturi și mîncări, jocuri și teatre. Din cultul lor nu lipsesc nici dobitoacele, «ca aceia vulpe-zeu care se rînjește din toate colțurile, din toate podoabele, din toatetufisele templelor șintoiste». Budhizmul, — un alt cult religios — e împrumutat din filosofia lui Confucius și a altor înțelepți chinezi. Religiunea japoneză nu cunoaște celibatul și mănăstirile.

Japonezii culți de astăzi încep să-și ridice glasul împotriva acestui fetișizm grosolan și peste tot împotriva religiunii, pe care o găsesc de prisos. Rectorul Universității din Tochio nu de mult scria că toate templele trebuiesc transformate în școale, fiind-că e mai cuminte lucru și mai folositor a învăța în loc de a te ruga.

Într'adevăr pînă de curînd poporul japonez era un popor barbar incult.

În timpul feudalității, care a dălnuit pînă în secolul trecut școalele publice nu le cercetau decit Samurai; nobilimea își făcea educațiunea în școale private. Instrucțiunea maselor țărănești nu era cunoscută. Abia în 1871 s'au înființat școli de tot soiul. Învățămîntul lor primar de astăzi e foarte bun, au vre-o 28.500 de școli elementare cu 4.000.000 de elevi. Școalele secundare sînt mai slabe. Au și două universități, în Tochio și Kioto, vechia capitală a imperiului. Ele sînt organizate după modelul celor din Europa; n'au însă facultatea teologică, în schimb au o facultate de agricultură și inginerie. Oamenii raționali. Educația însă înaintază pe 'ncetul, fiind-că altoirea sufletelor împetrite de neștiință e mai grea și cere timp. Educația femeilor stă pe un nivou nu tocmai strălucit, cu toată străduința împărțese Haruco. (Primăvara.)

Japonezii au haîne frumoase — pentru dinși; — se poartă îmbrăcați în haîne de mătase, im podobite cu flori și alte multe minunății ale naturii și fantaziei; țăraniii poartă haîne de cinepă; bărbații poartă păr lung, uns cu pomăzi strălucitoare și adunat într'un moțoc strîns; pălăriile le înlocuesc de obicei umbrelele; se încălță cu un fel de sandale de lemn sau de pae, pe care le leagă printre degetul cel mare; femeile, păpușe blajine, cu sprincenile rase și dinții înegriți, își ascund frumusețea formelor în haîne largi, cu mineci ca niște aripi de fluturi. (În

timpul din urmă moda pariziană a tăiat aripile fluturilor din Iaponia).

Viața Japonezilor e cumpătată și patriarchală în căsuțele lor construite cu îngrijire din lemn cioplit și lustruit, cu pereți de hîrtie, cu coperiș de pae, și împrejmuite totdeauna cu o grădiniță cu flori, pentru cari au un cult deosebit, o sărbătoare a crisantemelor. În casele lor nu sînt scaune, căci ei își încrucișează picioarele pe rogojinii curate; hrana lor principală e orezul, mai multe soiuri de meiui, peștii pe cari i mîncă cruzi, bea vin de orez, ceaf, fumează atît bărbații cît și femeile.

Pămîntul productiv, a 12-a parte al întregului, e lucrat cu hărnicie. Agricultura, spune tradiția lor, a fost introdusă de zeița soarelui, al cărei templu adorat e clădit din nou tot la 21 de ani, ca țara să fie în pace și *Gokoku* (cele 5 semănături principale) să dea roade bogate. Creșterea vitelor e mai neglijată: caii lor sînt mici și urși, vacile dau lapte numai pentru vițeii. În schimb cea mai însemnată industrie de casă a lor e cultivarea vermilor de mătase, mai cu seamă în inzulă Hondo.

Istoria veche a acestui popor, ca de obicei se pierde în lumea tradițiilor și a mitologiei. Din vechile lor cronicl atîta se poate ști că pe la începutul secolului al VI-lea a. Ch. părechia zeiască *Isanagi* și *Isanami* au creat inzulele japoneze, din acești zei s'a născut zeița soarelui *Amaterasu* al cărei fiu, *Iimu Tenno*, a fost primul stăpînitor (la 660 a. Ch.) și întemeietorul dinastiei japoneze.

Tradițiunea națională atribuie primilor *Tenno-i* (numirea oficială a regilor, ceea-ce înseamnă: regele ceresc) un șir lung de fapte eroice și de cucerire dela sud spre nord, ceea-ce istoricește înseamnă migrațiunea succesivă a elementelor mongolice amestecate în Japonia și cucerirea acestei țări dela elementul băștinaș *Ainos*. Poporul acesta de venetici era un popor barbar în toată puterea cuvîntului, care se hrănea cu orez, pești și vinat, care nu avea nici cele mai primitive elemente de cultură, care avea un fel de cult brut al străbunilor, din care mai tîrziu s'a născut religiunea națională: Șintoizmul. Erau împărțiți în mai multe triburi, cari aveau câte un șef, nu recunoșteau însă un șef comun. *Tenno* era șeful tribului mai puternic. Mai tîrziu

acest din urmă fu recunoscut de toate triburile și reuși să întrunească oare-care putere, care i-o desăvirși, schimbînd toată organizația statului, cultura chineză. Pînă la această transformare cardinală toată istoria acestui popor se reduce la expedițiunii de cucerire în Corea.

Pe la mijlocul secolului al VI-lea d. Ch. primiră, tot prin Corea, Budhismul dela Chinezii. Împreună cu el primiră și civilizațiunea chineză, care schimbă (secol. VII și VIII) întreaga organizație a statului, transformîndu-l într'un stat central cu legi și ceremonial chinez.

Țara fu împărțită în provincii, în fruntea cărora erau guvernorii, cari asculta de *Tenno*, investit cu putere nemărginită și cu reședința în *Kioto*. Pe aceste vremuri «Fiul Ceriului» era domnitor adevărat. Mai tîrziu nobilimea l-a despoiat de toată puterea; acum aceștia puneau și răsturna domni după plac.

Din familia nobilă Minamoto se alege un «*Șogun*» (marele general învingător de barbari), care întruni în mîna lui toată puterea nemărginită ce o avea pînă atunci *Tenno*. Această demnitate era ereditară. Șogunii și-au ales chiar și o reședință pe creasta răsăriteană, la *Iedo*. Împăratul, acum, era închis în căsuța lui simplă de lemn, de unde n'avea voie să iasă decît foarte rar și atunci numai în trăsura închisă cu perdele și numai cu învoirea supușilor cari locuiau în palate strălucite.

Nu-și cunoștea țara, căci trăia numai între femeile și curtenii lui din ziua în care a urcat scările domniei și pînă la moarte. La dînsul nu erau lăsați decît foarte rar *Kuge*, principii, și *Daimio*.

Aceștia se tirău în genunchi cu fruntea la pămînt pînă înaintea tronului, un simplu cort de mătase albă, înlăuntru cărui se ședea împăratul cu picioarele încrucișate pe o saltea întinsă pe podelele de lemn. Cît ținea audiența, ușa cortului era acoperită cu o perdea diafană ca să nu se vază fața sfîntă a «Fiului Ceriului».

Poporul *Heimin*, — care lucra pămîntul, se ocupa cu pescăria, meșteșugul, cărăușia și negustoria, — nu-și vedea nici cînd împăratul; credința lor era, că e cea mai mare nenorocire să vezi persoana lui.

În astfel de împrejurări adevărații stăpînitori erau *daimio* (nobilit), cari steteau în fruntea celor

300 de provincii și cari nu prea sprijineau pe Șogun. Daimio și elementul milităresc pe care se răzimau: *Samurai*-i (niște cavaleri viteji, cu sabia în totdeauna scoasă, cu care după ce curmă zilele dușmanului își spintecă seninul burta, fac *harakiri*, obiceiul practicat de toți aceia cari fac păcate mai grele) au făcut istoria de frământări și de usurpații, care a ținut pînă în secolul trecut.

La 1868 o eră nouă începe în Japonia, numită *meiji* (a luminii). Furtuna de prefacere înlătură pe Șogur; tinărul Mikado, Muțu-Hito (actualul împărat, născut la 1852) fu adus pe scaunul părăsit al străbunilor, acum în noua capitală *Iedo*, care s'a numit *Tochio* (= Capitala Răsăritului); întregii țări se dădu o nouă organizație, prin care feudalismul fu înlocuit cu forme de stat împrumutate dela europeni. Astăzi au constituție: Senat, Cameră, armată, legi, — calendar (Gregorian), comerț, orașe etc. ca și statele din Europa.

Însuși Muțu-Hito, care pînă la vîrsta de 17 ani n'a văzut holde de orez, păduri, sate și orașe, care nu-și cunoștea țara, s'a supus acestei evoluții a poporului său: s'a îmbrăcat în halne militare și s'a arătat supușilor. La această modernizare a Japoniei au muncit cinstiți și cu sirguință bărbații din aristocrația japoneză, cum au fost contele Ito, Bismarkul Japoniei, Jama-gata și alții.

Limba japoneză aparține familiei fino-tatara sau ural-altaice; ea urmează, în gramatică și sintaxă, regulile limbilor aglutinante.

Dintre arte cea mai perfecționată e pictura, de care se vorbește în altă parte a revistei noastre.

Literatura e pe un nivel cu mult mai inferior, cu toate că primele începuturi se găsesc deja în secolul al VII-lea. Cel mai cultivat gen e al povestirilor și istorioarelor aventuroase, cari la noi sînt gustate de sufletul nevrîstnic al copiilor. Unele din aceste cărți sînt ilustrate. Cum Japonezii sînt în relații foarte intime cu ceriul, e natural ca în literatura lor să se găsească o mulțime de elemente supranaturale și mistice, întocmai ca și la Chinezii, ai căror imitatori sînt ca și în știință și religie. Cel mai bun novelist al lor e *Bakin* (1767—1848), care a scris sute de volume. Cea mai frumoasă din operele lui e «*Robia Iubirii*». Romanul încă

e foarte bogat; sînt cultivate mai ales lungile romane istorice, în cari se povestește istoria poporului japonez, și romanele sociale, în mare parte pure creațiuni ale fantaziei. Cel mai bun roman, care corespunde întru cîtva criteriilor noastre asupra acestui gen literar, e a lui Tamanega Șunsui: «*Credința pînă la moarte*», cel mai popular și în Japonia. Poezia lor e veche (sec. XI-lea) și cîntă mai ales frumusețile naturii și eroizmul romantic al Japonezilor. Poezii lor au fost pînă în zilele noastre aproape numai femei. Distracția predilectă a societăților înalte în evul mediu erau poezia, chiar și Micado-i dedeau cîte unei femei idei fericite, cari, dacă erau frumos versificate, nu arareori o făceau favorita sa și chiar nevasta lui. Din sec. XI-lea datează cea mai renumită carte a acelor vremuri «*Gendkși Monogatari*» scrisă de fata unui daimio. Cea mai frumoasă limbă japoneză a fost scrisă de o concubină a împăratului, tot din acel veac. Bărbații scriau o limbă stricată, amestecată cu vorbe chineze.

Literatura japoneză privită cu ochii europeni e caracterizată scurt de profesorul Basil H. Chamberlain dela universitatea din Tochio: «*Die japanische Litteratur ist ohne Genius, ohne Gedanken, ohne Logik, Tiefe und Breite, ohne Vielseitigkeit*». În timpul din urmă s'a europeanizat și literatura; cele mai multe cărți cari apar astăzi sînt traduceri din autori europeni.

Arta dramatică nu e mai înfloritoare. Teatrul și acolo e de origine religioasă. Piesele cele mai obișnuite sînt luate din istoria poporului și sînt schimbate după plac de actorii, cari joacă de dimineața pînă seara pe bina deschisă, pe care între acte se joacă și se tăvălesc copiii spectatorilor așezați pe pămînt.

Muzica japoneză e un fel de șari-vari; cînd cîntă din gură, urlă, iar cînd fac muzică [instrumentală te asurzesc cu «*filarmunia*» lor. Instrumentele lor favorite sînt: *koto*, o scîndură lungă cu 13 strune ca țimbelele noastre, și *samizen*, un fel de mandolină, al cărui glas pițigălat place mai ales femeilor japoneze.

T. O. Codru.

Cărțile principale de cari ne-am folosit în această succintă și fragmentară excursiune sînt: N. Iorga, *Războiul din extremul-orient — China, Japonia, Rusia Asiatică*, București 1904. Ernst v. Hesse-Warteg, *China und Japan*. Ed. II Lipsca 1900. Graf Hans von Königsmarck, *Japan und die Japaner*, Berlin 1903, — și altele.

DIN POEZIILE JAPONEZI.

IUBIREA MEA

MANYOSTRU.

Unde vârful lui Micane
Poala ceriului atinge,
Dintru începutul vremii,
Dragă, totdeauna ninge.

Cum omătul de zăpadă
Sus acolo 'n veci nu moare,
Și iubirea mea, copilo,
E în veci dăinuitoare.

NESTATORNICIE

Și vântul ce trece coline
La Ina în zbor spre-Azima
Îl cred mai statornic ca tine
Frumoaso, în dragostea ta.
Și totuși ultai totdeauna
Să-ți uîț, șireato, minciuna!

LA GROAPA IUBITEI.

M. UGEDA.

Ah! mi-a fost nebun cuvîntul
Și mi-a fost nebun amorul:
Vis la groapa căruî astăzi
Se oprește călătorul.

Ți-ai ținut făgăduința
În obezile credinții,
De și altu-î socotiră
Să te-orînduie părinții.

Tu te-ai veștezit ca floarea
Într'o lungă zi de vară,
Veselă că-'n altă lume
Altă viață-o să răsară.

Eū prinzind atunci de veste
Am grăbit să-ți cat mormîntul,
Cite doruri ne-'mplinite,
Mi-a furat atunci pămîntul!

Pentru tine-am trecut marea
Și împărății străine
De învățătură dornic,
De mărire pentru tine

Ulte, m'am întors acuma
Mi-e 'mplinit în toate gîndul,
Dar zădarnică mi-e calea,
Unde-î sinul tău plăpindu-l?

Buruieni și polomidă
Ți-a crescut de mult movila,
Chiar nici popa nu mai știe
Unde ăoarme azi copila.

Vînt de toamnă trece'n zboru-î
Peste 'ntinderea pustie . . .
Tu-ți aștepși de mult iubitul:
În curînd el o să vie!

OTHMAR.

Grădină japoneză în Yokohama.

O ROMÎNCĂ ÎN JAPONIA.

— Doamna Otilia de Cozmuța. —

Maî astă-primăvară ziarele noastre aduceau știrea îmbucurătoare că în țara „Soarelui ce răsare“ trăește o Romîncă. Noi sîntem în fericita poziție de a o fi descoperit publicului romînesc pe această minunată femeie, care avu curajul moral să înfrunte orice oste-neală pentru a-și desăvîrși dorurile artistice și a-și astîmpăra nostalgiile de ducă. Aici i dăm fotografia, împreună cu mai multe studii scrise cu competență de simpaticul dsale condeiu, precum și unele amănunte asupra vieții și activității dsale.

Doamna Otilia de Cozmuța e fîca de-cedatului vicar din Careii-mari, George Marchiș, și soția dluî Cornel Cozmuța de Cernești, actualmente secretar la direcțiunea oficiului postal militar din Sarajevo (Bosnia), unde trăește și dsa. E născută în comuna Homorod (comit. Sătmar) la anul 1870. Cariera artistică și-a început-o tîrziu. Pe cînd era în Budapesta, în cercul familiei se ocupa cu broderia, în care era o artistă desăvîrșită. Pe urmă, ascultînd de inclinașunile-î firești, în oarele libere a luat lecții de pictură, în care a făcut progrese așă de uimitoare, încît

plină de nădejdi s'a dus în Munchen să se perfecționeze. Aici la un concurs al „societății artiștilor străini și din Munchen“ a luat premiul întîiu cu tabloul „Visul lui Iacob“, (motiv biblic). Studiile și le-a continuat în Italia și în Japonia, apro-

fundînd cu sîrguință arta minunată a acestei țeri orientale. Pe lîngă activitatea dsale în domeniul picturii a rămas în totdeauna credincioasă literaturii, scriînd mai multe studii asupra țerilor orientale — China și Japonia, unde a petrecut în anii 1901 și 1902 — și nenumărate impresii de călătorie în ziarele și revistele din țară și străinătate.

Cu acest prilej mulțumim din inimă doamnei Cozmuța — în numele cetitorilor noștri — pentru afa-bila dsale amabilitate cu care a binevoit a ne pune la

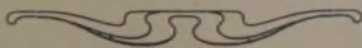
dispoșiție ilustrațiile japoneze, ce le publicăm în numărul de față, precum și pentru distinsa atențiune cu care a învrednicit revista noastră, publicînd în coloanele ei interesantele dsale studii asupra poporului japonez.

Sperăm că doamna Cozmuța nu ne va uita nici în viitor.

T.

Doamna Otilia de Cozmuța.

INCOGNITO.

Judele de instrucție Posodin trecea cu grabă mare în trăsură peste o potecă ce ducea către orașelul Nicolscoje. Primise, ca erî, o scrisoare anonimă, în care i se aduceau la cunoștință o seamă de abuzuri săvârșite de cițiva funcționari din orașelul amintit, — și dorind să-i prindă cu ocaua mică, părăsise trenul la o stațiune intermediară. Iși luase apoi o trăsură ca, sosind fără veste și necunoscut de nimeni, să poată cu atît mai ușor descoperi toată afacerea.

— De astădată nu-mi scapă; — își zicea Posodin în vreme ce-și trăgea gulerul dela paltonul de iarnă peste urechi. — Hoțomanii de ei, pe semne, cred că toate-s în rînduială, dar poate tot nu va fi cum cred ei. Cînd se vor trezi cu mine în mijlocul lor, știu că au să rămînă cu gura căscată.

Și cum de pe acum își simțea inima bătînd de emoția triumfului, îi veni pofta să intre în vorbă cu vizitiul său și să-l ispitiască, ce părere au despre el, Posodin, oamenii din județ. Aduse dară vorba despre persoana lui.

— Ia spune-mi, cunoști-l tu pe Posodin? — îl întrebă, cam a lene.

— Numai din auzite! De văzut nu l-am văzut, dar din auzite îl cunosc bine, — i răspunse vizitiul, rîzînd.

— Ce rîzi?

CEHOV (*) în cercul scriitorilor ruși.

— Rid de întrebarea domnului. Îți poți închipui că trebuie să cunosc pe un om care aduce judecată asupra noastră a tuturor. Asta e datoria noastră...

— Va fi, va fi... dar... Cum, ce fel de om e? Priceput?

— Da, de priceput e priceput, — răspunse vizitiul, rîzînd mereu, — și-și cunoaște meseria. De doi ani de cînd e aici, a pus multe lucruri bune la cale.

— Cum așa? Cum o înțelegi?

— D'apoi vezi întîi și întîi nî-a făcut cale ferată, de care toți suntem încîntați. Inaintașul său în slujbă fuse un mișel întreg. Indată ce nî-a venit însă Posodin, lucrurile au luat altă față. Nu, pe Posodin nu-l poți cumpăra cu bani; nu-i de felul ăstora. Poți să-l îmbii cu sute, chiar și cu mii de ruble și nu le primește...

— Har domnului, că lumea îmi cunoaște cel puțin partea asta bună, — gîndi în sine Posodin. — Îți cade bine să auzi vorbe ca acestea.

— Și pe urmă, e un om de cinste și plăcut — urmă vizitiul înainte. — Nu-i de loc îngînfat. De-i vine cineva cu o plînsoare îl pune să șază: — Șezi neică. — Și-apoi ține-te. N'a aflat încă deabinele ce s'a întîmplat, și-l și vezi deja în trăsură grăbind la fața locului. Hotărît, e cu mult mai bun decît inaintașul său. Nu pot zice, și celalalt își avea părțile bune: era o mătăhală de om și avea un glas de i se auzia cale de două poște. Cel de azi însă n'are soț de cuminte ce e. Posodin e un om foarte cuminte. Pagubă numai că are păcatul urît al beției.

— De unde știi că eu... că el bea? — îl întrebă Posodin.

— Hei, n'o știu dela mine căci nu l-am văzut încă nici odată, dar știe toată lumea că bea. Știi, în societate sau la petreceri n'ar bea un strop de spirt, dar acasă... altă căciulă. Dimineața, de abia ce s'a trezit își și mină servitorul să-i aducă rachiū. Și nici n'a golit bine păharul întîi și-l mină deja să-i mai aducă unul. Și asta ține cit e zulia de mare.

Dar cum spun, în afară de casă, — Doamne ferește! Ține la cinstea sa de om treaz. Alălalt cînd bea, se uita la el tot orașul, dar așa cînd bea o face singur-singurel. Și ca lumea să nu bage de seamă, cînd își mai udă gura, a lăsat să-i facă la măsută ceva meșteșug ca un șerpe. Șerpele asta îl umple cu rachiū, și-apoi bea nenișorule, pînă poți. — Și în trăsura lui are un meșteșug ca asta.

— Doamne-Dumnezeule, de unde le știe toate aste? — se întreba Posodin, care rămase uimit auzind că vizitiul știe chiar și de meșteșugul cu șerpele.

— Ei și-apoi nici femeile nu le poate suferi! — începu din nou vizitiul, întorcîndu-se rîzînd cătră mușteriu său — In casa lui locuiesc două. Pe una o chiamă Anastasia Ivanovna — trece de bucătăreasa lui, — iar cealaltă... cum o și chiamă?... așteaptă numai o leacă... ei, acum știu... Ludmilla Siemionovna, e un fel de scriitoare. De poruncit poruncește însă Anastasia. Asta îl ține legat și sârmanul de el trebuie să asculte de ori ce vorbă a ei. Oamenii se și tem mai mult de dinsa decît de el. Hehei, femeile știu cum să ne țină în frîu. Mai are și una a treia, care șede în ulița slugilor, în casa cea roșie din colț.

— Le știe chiar și numele, chiar și unde locuiesc! — Posodin se făcu roșu ca o pătlăgea.

— Dar ian spune-mi, de unde le știi toate aste? îl întrebă cam supărat.

— De unde? Le știe toată lumea. Oamenii lui le povestesc. Iar cît despre Anastasia, umblă din uliță în uliță și se mindrește cu norocul ce-a ajuns-o. — Dar Posodin mai are năravul că vrea să-i surprindă pe cei cu pricină. Celalalt cînd avea de gînd să meargă unde-va, cu săptămîni mai nainte o trimbița în lumea largă, și cînd pleca apoi, scotea lumea

din țîini. Înainte de a-i asculta pe cei împričinați se punea la mîncare și beaură, și mîncă și bea și cînd asculta, și înjura și bătea podelele. Astălalt însă e cu totul altfel. Indată ce a descoperit ceva, o șterge de acasă, urcă în tren, coboară la o stațiune mică și face calea ce-i mai rămîne nu cu poșta, ci cu cai închiriați dela cutare țăran. Își sufulecă gulerul peste urechi și-și schimbă glasul, și măgarul de el crede că nimeni nu știe cine e.

— Bine, dar cum o știu?

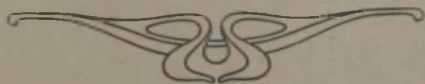
— E ușor de cunoscut. Dacă ajunge în un han, totdeauna e nemulțumit cu ceva: odată e prea mare frigul, odată e prea cald, saū aierul nu-i bun. Și nu cere de mîncare decît pui fripti cu dulceată și salată de crastavefi. Și de aici știm apoi cînd vine Posodin. Il mai cunoaștem și de pe miros și că citește în pat. Înainte de a se culca își stropește patul cu ape mirositoare și-apoi se culcă și citește pînă noaptea tîrziu.

— Da, da, aceste toate-s așa, — gîndi Posodin. — De-ași fi știut-o mai din vreme!

— Mai avem însă și alte mijloace. — Avem telegraful, care totdeauna ne povestește înainte cînd are să vină, și pe cînd sosește, toate-s în cea mai bună rînduială. Hehei, oamenii cu cari are de-a face is mai șirefi decît el. Uite, azi spre pildă, pe drum, cînd veniam cu trăsura asta goală după domnul, întilnesc un chelner, cu un coș mare de braț. — «In cătrău»? l-am întreat. — «Duc nițică mîncare și beaură la oraș, căci astăzi sosește Posodin». Ei, ce zici, domnule, nu-i lucru minunat? El poate nici n'a pornit încă și vinul, șunca, puii și icrele îl și așteaptă pe masă. E bine, nu?

— Vreai să întorci, mișelule? — urlă judecătorul de instrucție. — Întoarce pe loc, măi, și du-mă înapoi la stație, — tilharule!

Anton Cehov.

DESPRE ARTA JAPONEZILOR.

De d-na Otilia de Cozmuța.

Cu cât priveam mai îndelungat viața ce furnica împrejurul meu, cu atât eram mai ferm convinsă că Japonezii sînt artiști născuți, cari împodobesc aproape tot ce le vine în mină cu broderii. Țara lor cu peisagele ei minunate le alimentează aceste inclinațiuni. Zvicnirea singelui lor artistic se poate observa aproape în toate: în casele, în hainele cele mai simple, — chiar și în cele mai dure unelte ale lor. Bineînțeles, înzădar căutăm să găsim aici exemple pentru concepțiunile noastre asupra «artei înalte». Nu că nu s'ar găsi și aici genii admirabili, dar nu în măsura în care se găsesc dincolo în Europa. Aici sînt de altă natură. Sînt feți unei lumi streine, deci și creatorii unei alt-fel de lumi.

Pe articolele lucrute de cel mai simplu industriaș se observă notele caracteristice japoneze. Aceștia iubesc desemnurile bizare, efectul grotesc, elementul monstruos, nota neobișnuită. Dar din astfel de ateliere auzit și Hokusai și Utamaro, minunații artiști ai extremului Orient.

Japonezii nu cunosc, sau cel puțin n'au practizat pictura în olei. Cele mai dese produse ale artei lor sînt tablourile mari decorative de hirtie sau mătăasă, pe cari le decorează cu tuș sau cu acvarele. Acestora le dau numele de Kakemono-uri.

Dacă ne uităm la tablourile lor, se pare că măiestrii japonezi n'au nici idei de regulele perspectivei și efectele umbrei. La dînsii totul e proiectat în plan. Aceste lipsuri aparente însă nu rezultă din neștiință, ci din un escelent simț pentru stil; aceasta auz recunoscut-o și la noi, căci formele moderne ale decorațiunilor în plan, astăzi și în Europa se lucrează în acest spirit.

Arta lor e de origine chineză, dar cu timpul auz știut să o schimbe în spirit japonez. La ambii dăm de muniți pictați în albastru, tot de aceeași floră și tot de aceleași figuri de monștrii. Japonezii pină astăzi cinstesc foarte mult tablourile chineze. Pe lîngă aceste mai auz și o anumită trăsătură conservativă: Cultul formelor, moștenit din tată în fiu. Cu această artă numai atunci putem

face cunoștință mai intimă, dacă ne învîrtim mai multă vreme printre dînsii.

Dacă aruncăm o privire în atelierele lor, observăm că atunci, cînd decorează vr'un obiect de artă, nici cînd nu desemnează după natură, ci din memorie. O memorie minunată e aceasta! E destul însă să răsfoim cărțile cu schițe ale lui Hokusai, ca să putem vedea, cât de mult au studiat natura măestrii lor.

Acverele japoneze. (Pictură pe mătăse.)

Desemnează din memorie, aplecați pe genunchi: hîrtia sa mătasa e înlinsă pe pămînt; astfel o împodobesc cu liniile lungi și fine, cari sunt totdeauna aceleași. Mai cu seamă la măestrii mai mici se întîmplă altfel, unde predomină tradiția atelierului. Forma principală a decorațiunilor sunt florile, passerile, peștii, insectele, pe cari le decopiază cu o fidelitate de admirat. În această privință sînt înzestrați cu un talent rar și sînt măestrii armoniei delicate de colorii.

Iscusința măestrilor galbini ai atelierelor de multe ori i duce și la estravaganțe: vor să termine repede, cu un singur gest al mînei, sa vrea să exprime orice, cu cite 2—3 linii. Sînt

între dinșii artiști, cari pictează cu picioarele sa cu penelul între dinți; aceștia sînt aproape acrobați ai penelului.

Picturile nu-i precedează desenul. Nu schitează mai întîiu liniile principale cum fac artiștii noștri, ci încep a picta de sus și cînd a ajuns pe partea de din jos a hîrtiei, termină opera. Asupra părților lucrate nu mai revin.

Și-aci e mai preferită pictura cu tuș, decît cea cu acvarele; aceasta din urmă atunci are preț mai mare, cînd e mai simplă. Motivul cel mai des prelucrat și totodată și cel mai admirat constă din două trei pete de penel ici și colo înterupte, alungul cărora sucit trece o linie lungă: glie, din care vîlștarele tinere ale trestiei de zăhar răsar de-adreptul în sus. Cele mai prețioase Kaekmonosuri sînt acele, ale căror mic decor sînt ieroglifele japoneze, aruncate în linii largi, prin cari mîna isteată a caligrafului presintă puritatea și eleganța mare a liniilor.

Artiștii japonezi escelează mai ales în artele industriale. Deja pănurile și stofele brodate cu aur și argint, pe cari le purtau odinșoară nobilii japonezi, dovedesc o rară bogăție. Tot din China a adus și sculptura. Arta sculpturii însă nu s'a putut desvolta în direcție monumentală. Esplicarea o găsim mai ales în lipsa materialului corăspunzător. Marmoră n'a de loc, pietrele ce le a sînt greu de lucrat, noduroase și aspre, iar fildesul e scump. Statui monumentale găsim numai puține, și aceste sînt de granit. Bonții (preoți), li-a ridicat cu sprijinul credincioșilor marimoși, și toate li zugrăvesc pe *Budha*. Tipul lui e cel adus din India: în fața lui se răsfrînge o liniște adincă, spiritualizată. Aproape fie-care oraș japonez are cite-o statuă de acest soiu.

Varietatea colorilor joacă rol mare în temple. Statuetele de lemn ale zeilor și zeitelor, simbolurile și toate celelalte decorațiuni sînt pictate în multe culori. În jurul templelor chimere de bronz își arată formele fantastice: indigenii le numesc lei, deși în țara lor nici cînd nu s'a văzut leu.

În afară de statuetele religioase mai dăm de mici obiecte artistice: sculpturi de fildes, bronz și lemn, zugrăvind măști, oameni și animale; unele sînt de netăgăduită valoare artistică. Amatori adună mai ales statuete de bronz fabricate în vremile

Acvarele japoneze. (Pictură pe mătase.)

trecute, așa încît azi deabia se mai găsește ici colea cite un esemplar răzleț. În Europa cu toate acestea vin cu miile, firește sînt toate imitațiuni, dar perfet reușite.

Japonezii sînt metalurgiști neîntrecuți. Cizelarea la ei stă pe un nivel foarte înalt: încrustează cu mare măiestrie figuri de aur și argint în deosebitele părți ale săbiilor.

Odinioară și oglinzile japoneze nu erau decît simple foi de bronz cizelate.

Tot din aramă sînt și clopotele lor mari, turnate în formă de tiară și împodobite cu fel de fel de reliefuluri. Menirea lor e să deștepte lumea la incendii mari. Pe vremuri daimio-ii sfințeau aceste clopote tot cum sfințim și noi: cînd le turnau, aruncau în arama fluidă piese de argint. De multe ori ajungea astfel în aramă o cantitate extraordinară de argint. Europenii începuseră să exploateze împrejurarea aceasta: cumpărau clopotele după greutatea lor în bronz și în Europa toțindu-le, scoteau argintul. Bonții însă, au aflat și-au oprit vînzarea clopotelor.

Industria de porțelan și lac stă pe un nivel ideal. Învățăceii japonezi l-au întrecut binișor pe măestrii lor chinezi. Vasele, carafele și celelalte lucrări au deșteptat admirația lumii întregi. Mai prețuite sînt articolele vechi de *Sacuma*.

Din lipsă de material potrivit și din pricina deselor cutremure de pămînt nici arhitectura nu a putut lua avînt mai mare. Casele lor de lemn sînt construite cu multă eleganță, și deși toate sîmănă între ele, totuși oferă ochiului o priveliște frumoasă, prin armonia ce există între părțile ei singuraticice și clădirea întreagă.

În Japonia, unde deja natura sădește cele mai frumoase grădini, e lucru firesc ca grădinaritul să fie foarte cultivat. Cultivatorii însă nu tind într'atîta la o producție bogată de flori ca la o modificare a formei naturale a florilor. Și de obicei reușesc.

Grădina e acoprită de parcuri mărunte, bazine, canale și poduri, și numai ici colea mai zărim cite un tufiș diform, ale cărui crengi strimbe să înfășoară în jurul colosurilor fantastice de platră. Prin oltuiri complicate și des repețite, grădinarii japonezi au ajuns să pro-

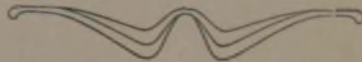
ducă tufe, cari au flori de mai multe feluri și fructe de tot fantastice. Între plante însă totuși au o plantă predilectă, care pentru ei e idealul plantelor și nu lipsește din nici o casă: *crysantema*, floarea cu care în vremile vechi se împodobeau armele, iar nobilimea o întrebunțează și azi ca emblemă.

În grădinile aceste am văzut și ciudate specii de *Iris*. Poți vedea *Iris*-uri de toate culorile și nuanțele: dela culoarea galbină pînă la cea roșie, aurii, arginții ș. a. De multeori chiar și aceiași floare are aceste nuanțe, așa încît, legîndu-le într'un buchet, nu mai știi de sînt flori naturale ori artificiale.

Astfel „modelează” Japonezii și în natura după stilul lor artistic.

Dna Cozmuța în costum japonez.

GEORGE DIMA.

În anul 1874 se întorcea din străinătate un tânăr plin de ideale, ca profesor în orașul său natal, Brașov. Dar catedra ce avea să ocupe nu erau matematicile, precum se așteptau cei ce-l știați înscris la școala politehnică din Karlsruhe, căci firea sa de artist îl făcuse să părăsească științele exacte, pentru ca să urmeze, la Viena și la Lipsca, conservatorul de muzică și acuma venea să smulgă din mâna străinilor catedra de cant pe care n'o ocupase încă Român. Dar vorbele calde ce le grăia noul profesor n'au fost pricepute încă pe atunci și de abia de cîți-va ani încoace brașovenii l-au chemat din Sibiiu în mijlocul lor pe cel ce le face acum fală.

Dacă azi, după treizeci de ani, ne întrebăm, câte a împlinit George Dima din cele ce și-le făgăduise, trebuie să-i aducem omagiul nostru de recunoștință, noi tinerii înainte de toate, căci nouă nu ni-e dat să ne bucurăm numai de roadele muncii sale, ci putem scoate din activitatea sa o pildă vrednică de imitat.

Dela Brașov duce un drum ispititor de frumos prin valea Timișului în Țara Românească, și nu-i decît o poștă pînă la graniță. Pe calea asta umbrită au trecut mulți tineri ca să ajungă dincolo de munți la nume și la bună stare. George Dima a rămas însă acasă, căci deși era chemat la mai mult, deși putea să ocupe funcții mai înalte și mai lucrative, căci ministrul de instrucție i oferise post de profesor la conservatorul din București, pașii lui s'au oprit pe plaiurile pe unde au călcat părinții săi, el s'a mulțumit cu mai puțin, și-a restrîns sfera de activitate i rămînînd un simplu profesor de cant și maeștru de cor. Dar pe acest ogor, pe care a trebuit să-l îngrădească atît de strîmt, el a arat la vreme, a depus o muncă neobosită și a secerat din belșug. Drumul Predealului

l-a făcut abia peste douăzeci de ani, ca să arate fraților de peste Carpați într'un concert splendid, în sala Ateneului, ce putuse să facă din Reuniunea de muzică din Sibiiu, și granița a trecut-o a doua oară, după treizeci de ani, în fruntea Reuniunii de cîntări din Brașov, inaugurînd noua sală de audiții din Castelul Peleş, la 14 Iulie a. c., printr'un concert, a cărui succes a fost demn de înalții ascultători: Curtea romînă, în frunte cu M. M. L. L. Carol I și Elisabeta, domnii Romîniei și A. A. L. L. R. R. Principele Ferdinand, Principeasa Maria, Prințul Carol și Princesa Elisabeta.

Despre mersul acestui ultim concert nu vreau să raportez, căci acesta e rolul jurnalelor zilnice, — un rol de care, cu o singură excepție, s'au achitat atît de slab, încît eu unul aș fi rămas uimit, dacă n'aș fi deprins să văd lume strînsă numai unde se bate toba și se aud cuvinte de laudă, numai unde s'a făcut reclamă. Și totuși, azi, cînd cuvintele calde ale dluî lorga și apelul său înțeleptesc pentru o unitate *culturală* a tuturor Romînilor, încep să fie tot mai mult pricepute, ar trebui să se dea mai cu seamă importanță faptului, că o reuniune de muzică din Ardeal și-a considerat de țintă finală a ostanelilor sale de a trece munții și de a se prezenta înaintea fraților, pentru a le arăta că pe acel teren, pe care ni se lasă libertatea activității, noi nu rămînem neactivi, iar pentru munca noastră cerem recunoștința lor, a celor pe cari cu dragă inimă i recunoaștem de superiori. Apropiere în cazul acesta însemnează legătură...

Cînd dar acum, după treizeci de ani dela sosirea sa, ne întrebăm dacă dl Dima a ajuns acolo unde i-a fost ținta, trebuie să recunoaștem că da, căci Reuniunea de muzică pe care o

George Dima.

conduce a trecut proba cea mare, care pentru noi Romîni e debutul înaintea curții din Sinaia, precum e Parisul proba de foc pentru artiștii străinătății. Aceasta, dimpreună cu vaza de care se bucură Reuniunea din Brașov înaintea străinilor¹ poate fi pentru conducătorul ei îndemnul de muncă mai departe și poate să-i aducă uitarea binefăcătoare a micilor mizerii sociale, cari i-au încătușat de multe ori minile, cînd ele ar fi putut produce mai cu spor.

Pe cît de intențivă i-a fost munca² în decursul celor trei decenii — căci în el s'a împărechiat talentul cu neodihna de muncitor — pe atît a fost ea de nezmotoasă. Afară de *Liturgia* tipărită la Viena, de un *Imn festiv Cantata* (pentru cor și orchestră) și de două *cîntări populare* apărute la Gebauer, nici un album, nici o colecție nu-l arată ca pe un

¹ A se compara bunăoară recenziunea pe care o face «Kronstädter Zeitung» din 11 Iulie a. c. ultimului concert al Reuniunii din Brașov, despre care și străinii trebuiră să recunoască, că «ein so fein ausgearbeitetes Programm haben wir wohl selten oder nie von einem Verein hier zu hören bekommen».

² Dl Dima are marele merit de a fi tradus cu adevărată măiestrie textul celor mai multe cîntări străine pe cari le-a primit în repertoriul concertelor sale. Afară de nenumărate cîntece mai mici, dela el avem traducerea *Clopotului* de Schiller, a *Noptii vrăjite* (Walpurgisnacht) de Göthe, a *Cîntecelor de iubire* de Daumer, mai de parte libretto operelor *Noaptea în Granada* de Kreuzer, *Creațiunea* de Hayden, *Paulus* și *Elias* de Mendelssohn etc. Numai cel ce a cercat vre-odată să facă astfel de traduceri, la cari silabă de silabă trebuie să corespundă textului original, își va da seama de munca ce a fost depusă și în privința aceasta.

compozitor al Romînilor, căci cele patru caete de cîntece din editura Kahnt-Nachfolger la Lipsca sînt cunoscute în străinătate, nu la noi, — deși nu s'a pomenit concert romînesc care să nu conțină în programul său mai multe puncte din compozițiile dlui Dima.¹ Firește, editorii noștri muzicali nu publică decît romanțe cu tiraj mare, iar instituții culturale ca Asociațiunea, care în oricare altă țară de mult și-ar fi ținut de o sfințită datorință să scoată operele complete ale dlui Dima, are alte griji...

Poate că noi Romîni, asemenea Englezilor, sîntem un popor, care din firea lui nu are aplicații muzicale, poate însă, că nu sîntem încă destul de copți, pentru ca să înțelegem rostul binefăcător al muzicei. Îmi place să cred aceasta din urmă și să nădăjduesc, că atunci cînd se va plini vremea vom ști să apreciem și opera celui dintîiu și mai mare între Romîni cari au făcut muzică aici în Ardeal, opera dlui Dima. Pînă atunci însă noi tinerii din jurul «Luceafărului» ținem să-i aducem omagiile noastre de recunoștință și jubileul ce-l serbăm noi, e totodată prăznuirea muncii cinstite și rezignate pentru binele neamului său. Dr. S. P.

¹ Cunoșc 43 de cîntece pentru o voce cu acompaniament de pian, 59 coruri mixte, 50 coruri de bărbați, a doua liturgie pentru cor mixt, irmoasele praznicilor, cîntări funebreale, (cor mixt), pentru cor și orchestră dintre cele mai cunoscute: *Mama lui Ștefan-cel-Mare*, *Hora de Alexandri*, *Salvum fac regem*, *Imn festiv* etc. Sînt informat, că actualul ministru al instrucțiunii publice al Romîniei, dl Sp. Haret voește să scoată compozițiunile dlui Dima în ediție populară.

HORA CÎINILOR.

De A. Petöfi.

Afară-i nor și vișor,
E ceriu 'n răzvrătie.
Zăpada înveșmîntă
Cutremurata fire.

Dar noi în tihnă ridem
De vișorul de afară,,
Ne dă săla. prielnic
Ungherul din cămară.

E milostiv stăpinul
Ne dă și bucăturu.
A noastră-i de pe masă
Cînd cade-o fărmituru.

Și de l' indeamnă gindul
Cu biciul să ne bată,
Noi așteptăm pin trece
Iar' rana sîngerată.

Și cînd asupra noastră
Privirile-și îndreaptă,
Noi ne grăbim să lingem
Prea milostiva-i dreaptă.

O. Goga.

Nora lupilor.

De A. Pusi.

Afară-î nor și vijor
E ceriu în răzdrărire,
Zăpada înveșmintă
Cuiremurata fire.

Pustia 'ntunecată
Ni-e dată mamă nouă,
N'avem sălaş cînd ceriu!
Ne ninge și ne plouă.

În drumul pribegiei
Înghețul ne doboară,
Și vîntul ne răpune
Și foamea ne omoară.

Din flinte vine plumbul
Și coastele ne frînge
Omătul alb al iernii
Noi îl roșim cu sînge.

Flămînzî ne scurgem tratul

Prin multele nevoi . . .

Tot greul e al nostru,

Dar slugi nu sîntem noi.

O. Soga.

PRESSĂ JAPONEZĂ.

— *Banzaî! Banzaî! Banzaî!*

În *Tochio* e veselie mare.

Japonezii iarăși i-au bătut cumplit pe Ruși.

Din toate părțile aleargă *șimbun-uri* (vînzători de gazete) cu «*ediții separate*» ce slăvesc vitejia oștilor. Cînd vin, nu le vezi decît picioarele galbene ca lămia cari par a spînzura din pantalonii lor scurți, de culoare albă, — cînd au trecut nu vezi decît bluza lor albastră, în mijloc cu o lună plină ce poartă numele foii. De briul *șimbun-uri*-ului atîrnă un clopoțel care sună fără conținere și atrage mulțimea curioasă din casele strîmte de lemn.

— *Banzaî!* — și *șimbun-uri*-î trec înainte prin ulițele înguste, să le ducă și celorlalți vestea bună . . . Ai crede că ești în Europa, văzînd viața asta publică așa intenziv dezvoltată.

Și nu era totdeauna așa.

Mai erî-alaltăeri japonezii nici nu aveau

gazete și astăzi au la vre-o 2000. Vinzătorii încă sînt de origine recentă, importate străină : americană, și au luat locul vechilor *yomi-uri*

Copii pe o stradă în Yokohama.

(gazete vii). Din săptămână în săptămână sunete asurzitoare de castagnete și bețe de bambus lovite de-olaltă deșteptau poporul de prin orașe. Cît clipiă din ochi, trecătorii se opriau în cete mari, femeile deschideau obloanele (*șoji*) ferestrelor, copiii se așezau în mijlocul uliții și «gazeta vie» își începea lectura. Tot numai senzații: un asasinat oribil, un jaf îndrăzneț, o dramă de amor, (și în Japonia se sfîrșește amorul prin dramă: despărțire, moarte recipă oă saū — căsătorie!) și altele și mai senzaționale. Sfirșindu-și lectura, *yomi-uri* dădea roată pe la ascultători de-și incasa «abonamentul» și o lua apoi razna prin alte uliți.

Gazetăria japoneză a luat avînt deodată cu revoluția politică ce a reabilitat pe tron dinastia domnitoare de astăzi. Ezistența gazetăriei moderne atîrnă dela o mulțime de condițiuni: un minim de viață publică, viață politică și comercială, viață științifică și literară, și înainte de toate o anumită măsură de libertăți publice, — cari lipseau cu desăvîrșire în vechime.

Cu intrarea Americanilor și Englezilor în porturile japoneze (1858) lucrurile luară altă față. Lumea începea să se intereseze de străini. Bărbați japonezi mai luminați începură a traduce gazetele americane și engleze și cercurile

Întorcerea dela cîmp.

mai înalte, a se arăta mai accesibili pentru obiceiuri europene. Cu toate acestea abia la 1864 apărură prima gazetă în limba japoneză: *Șimbunși* (Gazeta). De atunci apoi sămînța aruncată de cei trei întemeiători ai acestei gazete: *Șinzo Lischiida* și *Homu Sanza* a adus roadă bogată: astăzi Japonezii au aproape 2000 de gazete (cotidiane și periodice), cu un tiraj de mai bine de 94 milioane numere.

În fruntea unei gazete politice stă șef-redactorul *șuhitu*, care scrie articoliți de fond tratînd totdeauna ceva temă de actualitate și exprimînd opinia gazetei. Politica esternă o fac redactorii de a doua mînă *chișa*. Planul al treilea îl ocupă apoi raportorii *tampooha*.

Colegii noștri japonezi, cel puțin cei ce se respectă, au obiceiuri europene. Vecinic staū cu țigăreța în gură și cîaiul pe masă. Sint îmbrăcați ca noi, fumcăză, beaū și mincă tot ca noi, — cînd aū ce. Tot ca și noi. Șef-redactorul abia are la lună 80—100 *yen* (1 *yen* ceva mai bine de 2½ coroane), redactorii de a doua mînă 30—60, iar raportorii număi 20—40 *yen*.

Culegătorii — în proporție — sint plătiți și mai răū, pe lingă munca lor grea. Limba japoneză, care a împrumutat pentru scris caracterele limbii chineze, are cătră 9500 litere. Cei mai

Palanchin cumpărat în Kioto pentru muzeul național din Budapesta.

Cameriera doamnei Cozmuța cosind costumuri japoneze.

buni culegători nu cîștigă la zi mai mult de 40—50 *seni*, cam 1 cor. și 50 bani. În schimb, firește, și gazetele sînt efitne de tot. Cele mai multe apar în mărime de 6—8 pagini, altele chiar în mărime de 12 pagini, și numărul tot nu costă decît 2 *seni* (vre-o 5 bani).

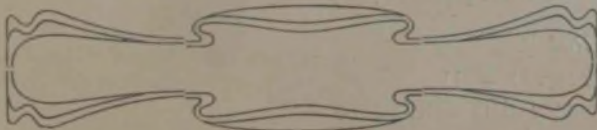
Și cum lucrează redacția! Cu cită însuflețire și încredere în izbînda cauzei ce-o servesc! Cei mai mulți sînt bărbați cu cunoștințe vaste cîștigate pe la universitățile din Europa. Civilizația apuseană nu i-a putut însă despoia de naivitatea lor naturală. Japonezilor le place a scrie în metafore căutate și a se folosi de imagini poetice nu numai în articoli de literatură frumoasă, ci și în cele de politică, știință și — reclamă, căci au învățat dela noi și arta reclamei. Și ce originali sînt în ale reclamelor!

Gazetele aū un «tipar curat ca cristatul și plăcut ca un cîntec de copilă tinăra». Toate veștile din lume le aduc «cu iușeala unui glonț de tun». Măturile ce se recomandă prin gazete sînt «dulci și moi ca obrajii unei femei frumoase, și colorate ca un curcubeu». Expediția se face «cu îngrijire asemenea celei, ce-o are o soție tinăra pentru soțul ei» . . .

Libertatea de presă încă a făcut progrese mari, tot ca pe la noi. Gazetele aū voie să scrie orice — le permite guvernul, dar încalte fără rezervă. Cenzura încă e introdusă, dar în vremea din urmă nu se mai eserciază cu rigoare, iar procese de presă arareori se fac. Cu toate aceste multe gazete opoziționale aū redactori rezpozabili plastroni. Suprimarea gazetelor merge ușor. Ministrul îl citează pe editorul

gazetei care i-a dispăcut și-i aduce la cunoștință că suspendă apariția gazetei pe atita și atita vreme. Chestia e terminată, recurs nu ezistă.

Revistele lor literare și științifice se bucură de trecere mai mică. Japonezii încă nici n'au literatură națională proprie, în înțeles european. Revistele se mărginesc aproape toate a da în traducere japoneză autorii streini, mai ales englezi și francezi. Foi umoristice n'au decît două, ambele fără ori ce valoare și trecere. De altminteri Japonezii astăzi nici n'au nevoie de foi umoristice ca să riză. Motive de-a rîde le ofer doară înde-ajuns rapoartele oficioase ale generalilor ruși despre luptele lor. «Am raportat o învingere desăvirșită asupra dușmanului . . . și-apoi nî-am retras în toată ordinea.» M. Aegea.

EMERIC MADĂCH. — TRAGEDIA OMULUI.

(Urmare.)

Trad. de Octavian Goga.

TABLOUL VIII.

[În Praga. Grădina palatului imperial. La dreapta chiosc, la stânga turn pentru astronomi. Înainte balcon larg cu masă de scris pentru Kepler, cu scaune și diferite instrumente astronomice. Lucifer, ca Famul a lui Kepler, pe balcon. În grădină se preumblă în grupuri curtezanii și femei, între ele și Eva, ca Barbara, nevasta lui Kepler, Împăratul Rudolf povestește cu Adam, ce reprezintă pe Kepler. În fund arde rugul unui eretic. Seară. Mai tirziu noapte. Doi curtezanii trec în față].

Primul curtezan.

Dar cine e, de se'nălzește-acolo ?
Eretic, ori străgoi ?

Al doilea curtezan.

Eu zău nu știu.
Să-ți mai bați capul a ieșit din modă,
În jur de rug mai merg doar' nevoieșii
Și ceata lor abia mai rîde astăzi,
Privesc tăcuți și murmură 'ntre sine.

Primul curtezan.

Pe vremea mea era o sărbătoare.
Participa și curtea, nobilimea . . .
Așa se strică vremurile bune. [Pleacă]

[Lucifer. (Privind spre rug.)

În frigul serii e prielnic focul,
În adevăr din vreme bătrîne arde.
Dar eu mă tem, că încurînd adoarme,
Nu de-o putere bărbătească sfîns,
Clădind temeiu unei noi păreri,
Ci-'n veacul ăst, lipsit de vloga luptei,
Nu s'o afla cin' să grijască focul.
Eu o să zgribur . . . Înzădar. Așa e.
— E mică moartea marilor idei.

[Trece în turn. Rudolf și Adam pășesc în față.]

Rudolf.

Așază Kepler horoscopul l — Uite,
Visat-am rău azi noapte și mi-e teamă
Ce coniuțurii i-mîi va fi atins steaua.
Și mal deunăzi capul șarpelui
Mi-o arăta în curte nu prea bună.

Adam.

Mărite domn, ascult porunca ta !

Rudolf.

De-ar trece odat' și timpul climateric,
Din nou începem munca noastră atunci,
Ce n'am putut să săvîrșim deunăzi.
Am răsfoit în Hermes Trismegistus,
Synesius, Albertus, Paracelsus . . .
În Solomon cu cheia lui și alte,
Pin' am găsit greșala ce făcusem.
— Cînd noi topeam pe vechiul împărat,
S'a arătat și leul roș și corbul,
Din influința celor doi planeți
A răsărit Mercur în două fețe;
S'a cufundat de l piatra 'nțelepciunii . . .
Dar 'am greșit noi focul ăsta jilav
Și apa sfînsă. Iat' de ce n'a fost
Logodna sfîntă, rezultatul mare,
Ce 'ntinerește vinele bătrîne,
Nobilitînd metalul sur la față.

Adam.

Pricep, acum a Doamne !

Rudolf.

Înc'o vorbă !
Vești rele-aud plutînd prin curtea mea :
C'ai asculta de noua 'nvățătură,
C'ai judeca biserica preasfîntă . . .
— Și chiar acum, cînd mama ta, strigoaie,
E 'n temniță, cu grea învinuire,
Ajungi și tu în bănuială, cînd
În ori ce zi, cu încăpăținare
Tu te silești s'o scapi din pușcărie.

Adam.

Dar Măiestate, dînsa mî-a fost mamă.

Rudolf.

Biserica e mamă 'n adevăr.
Tu lasă lumea, bine e cum este.
— Neputincîos, nu te gîndi s'o schimbi.
Nu te-am făcut pârtaș la bunătăți ?

Știi, — tatăl tău a fost circimar, și eu
Mult m'am muncit pîn' am putut aivea
Șă te'ntăresc în starea ta de nobil.

— Te-am înălțat la tronul meu și astfel
Te-ai ridicat și la Barbara Müller...
Deci fiul meu fii băgător de seamă.

[Adam adîncit în gînduri se oprește la treptele balconului. Dol curtezanii trec în față.]

Al treilea curtezan.

Te uită, iar visează astronomul.

Al patrelea curtezan.

Nu-i dă hodină gelosia, bietul...
Zădarnic, dar în cercul lui de astăzi
Se simte rău cu firea-i de țaran...

Al treilea curtezan.

El nu'nțelege de ce cavalerul,
Adoară astăzi ca pe-un sfînt femeia,
Și pîntru dînsa s'ar jertfi, o vorbă
Dac'ar păta virtutea ei cea scumpă.
El altă țintă vede-'n adorare.

Eva.

[Se alătură cu un grup la cei doi curtezați, lovindu-l
pe unul ușurel preste umăr.]

— O pentru sfîntul. Du-te cavaliere,
Cu gluma ta mă faci să rid de moarte.
Vezi aști doi domni grozav de serioși sînt,
Orî doar' și voi v'ați bolnăvit la suflet,
De blăstămatul duh al lumii noi?
Pierii atunci, căci nu pot suferi
Ast neam ce'n gîndu-i negru răutăcios
Urește lumea noastră strălucită,
Si răzvrătit visează alta noaună.

Al treilea curtezan.

Cuvîntul tău pe noi nu ne atînge,
O cine-ar vrea în cercul tău schimbare?

Primul curtezan.

Dar uite-acolo, dacă nu mă'nșel
Un gînditor cu fruntea 'ntunecată.

Eva.

Bărbatul meu e bietul... Domnilor,
Pe el vă rog de bănueli scutiți-l

În fața mea, — unire sfîntă doară
Ne leagă. — El e bolnav bietul, bolnav...

Al doilea curtezan.

E bolnavul acestor ochi frumoși?

Al treilea curtezan.

În adevăr, — ce nu cutează altul, —
Te-ar ofența chiar el cu bănueli?
De s'ar putea, eu, cavaler al tău,
În față chiar l-aș arunca mînușa.

[Ajung lingă Adam.]

Chiar bine e, că ne-'ntîlnim măiestre,
Eu tocmai voi să plec acum la țară,
Să-mi profețesti cum o să umble vremea!

Primul curtezan.

Eu am un fiu, ași vrea să-î știu planeta,
Mi s'a născut azi noapte 'n miez de noapte.

Adam.

Pe dimineață-i gata profeția.

Al patrelea curtezan.

Se 'mprăștie cu toții. Mergem și noi!

Al treilea curtezan.

Aici e scara — noapte bună Doamnă.
[Șoptind] Deci peste un cias!

Eva. [Șoptind]

La dreapta în chiosc!
[Tare.] Deci somn ușor. Vin dragul meu loane.
[Se depărtează cu toții. Adam și Eva rămîn pe balcon. Adam se așază pe scaun. Eva înaintea lui. Tot mai tare se întunecă.]

Eva.

Ioane, eu am lipsă de parale!

Adam.

N'am nici un ban, toți mi-i-ai dus deja.

Eva.

Deci iar miserii... Damele de curte,
Cum strălucesc cu toate ca Păunii...
Eu să n'arăt, rușinea mă cuprinde.
În adevăr, și dac' un curtezan,

Spre min' plecat zimbînd î-mî povesteşte,
Că tuturora eă le-aşî fi regina
Eă pentru tin' mă ruşinez, că astfel
Poşî inzestra curtea unei regine...

Adam.

Nu ostenesec eă zi şi noaptea 'ntreagă ?
Ştiinţa mea nu pentru tine-o vînd,
Şî-o otrăvesc cu vorbe de nimic ?
Eă horoscop alcătulesc, ascund
Ce sufletul mî-arată şi vestesc
Cuvînt ce-l ştiă aieva mincinos.
Mî-e îndemnat obrazul să roşiască.
Am întrecut Sibilele 'n răutate:
Ele credeă în profeţia lor,
Dar eă nu cred... — De dragul tău fac totul !
Şî unde pun eă plata păcătoasă ?
Doar' eă nimic nu voi din lumea asta,
Decît doar' noaptea, stelele 'n clipire
Şî tănuita armonie-a sferii.
Iar' cele multe-a tale sînt... — Dar uite,
E-aproape vecinic goală visteria,
Plăteşte greă, cu multă rugăminte.
Ai tăi vor fi şi dimineaţă banii.
Şî tot eşî rea... O, vezi, asta mă doare...

Eva. [Plîngînd].

Mî-aruncî în ochî tot jertfa pentru mine,
Dar spune-mî, eă, n'am jertfit destul ?
Cînd eă copila unu neam de nobili
Mî-am alipit de rang-u-şî îndoelnic
Tot viitorul, astfel c'ăi ajuns
Şî tu 'ntre nobili ?... Poşî tăgădui ?

Adam.

Ştiinţa e de îndoelnic rang ?
De naştere obicînuită-l raza,
Care din cer s'a pogorît pe fruntea-mî ?
În adevăr mai nobil ştiî tu ceva ?
Ce astfel voi numişî, e trecător,
Păpuşî de ţarină fără duh,
A mea e vecnic tînără, vinjoasă...
Femele, tu de m'ăi putea 'nţelege
Şî sufletu-şî de-ar fi 'nrudit cu-al meu,
Cum te credeam la'ntîlîul tău sărut,
Tu te-ăi mîndri cu mine, n'ăi căuta
În altă parte fericirea ta.
Tu n'ăi da lumîi tot ce dulce ăi,

Şî vetrei tale n'ăi griji amarul.
Femele, o ce dragă mî-ăi fost tu...
Şî-acuma-mî eşî, o dar e otrăvit
Nectaru 'n care inima-mî se scaldă...
Mî-e greă văzînd, ce nobil'ăi putea fi,
De-ăi fi femele. — Dar e 'mpotrivă vremea
Ce vede 'n tine idolul-păpuşă,
Cum cavalerii socoteău odată,
Crezînd ce zic, — căci vremurî mari umblău,—
Dar azi nu cred... e atît de mic prezentul,
Şî-atît păcat e 'n idolul-păpuşă...
— Eă te-aş lăsa, şi inima mî-aş smulge,
— De şi cu greă, — mai liniştit poate aşî fi,
Şî tu ăi fi cu mult mai fericită.
Dar ne opreşte vechia rînduială,
Biserica cu glasul-l de poruncă.
Decî, s'aşteptăm, pîn' ne desparte groapa...

Eva.

Nu te'ntrista iubitul meu aşă
Şî cînd greşesc, arare cîte-odată...
— Eă nu voi să te supăr dragă,
Dar uite, curtea atît de curioasă-l,
Sînt damele ironice şi mîndre
Şî nu pot eă lor să mă'npotrivesc...
Ei, halde decî, şi nu fi supărat...
Te culc'acum. — Să nu uşî mine banii...
[Coboară treptele spre grădină].

Adam.

Din răă şi bine ce cludat amestec.
Femele e din mlere şi otravă.
Te-atrage ea, căci binele-l ăi,
Păcatul e al vremii ce-a născut-o...
Heî famulus !

[Lucifer vine cu lampa şî-o aşază pe masă].

Lucifer.

Porunca ta mălestre !

Adam.

Nativitate voi... Din nou am lipsă
De-o profeţie. Isprăveşte-o tu.

Lucifer.

Strălucitoare, se'nţelege... Cine
Ar cumpăra azi adevărul dur ?

Adam.

Dar n'o fă chiar de tot fără putință.

Lucifer.

Nici n'ași putea eu inventa ceva,
Ce-ar supăra părinții . . . fie-care
Vede-un Mesia 'n noul său născut,
O stea ce fața casei lumina-va,
Și mai târziu devine — ticălos . . . [Serie.]
[Eva a ajuns la chiosc. Al treilea curtezan pășește
înaintea ei.]

Al treilea curtezan.

De mult mă faci să te aștept, tirano.

Eva.

Și ție-ți pare mare jertfa ta
De-a aștepta în vîntul rece-al sării
Cînd eî înșel un nobil bun, bărbat
Și-atrag asupra-mî blăstămul din cer,
Și judecata lumii, — pentru tine ?

Al treilea curtezan.

A, vorba lumii, blăstămul din cer
Nu pătrund taina acestui întunerec.

Adam. [Pe gînduri.]

Dorit'am timp ce 'ntru nimic nu luptă,
Cînd nime nu-î, sfințitul prejudețiu,
Orînduiala urmelor bătute
S'o sdruncine . . . cînd pacînic, și pe buze
Cu zimbetu 'mpăcat al nepăsării
Pot vindecarea ranelor s'aștept . . .
Dar înzădar rotit-a vremea, dacă
În piept trăiește sufletul și-acuma:
Această sfință moștenire tristă,
Din cer căzută omului năting,
Ce luptă vrea, și pacea ta o fură,
Zdrobind puterea-î lenea voluptății.
Heî famulus ! Dă-mî vin ! dă-mî vin eu tremur.
De foc am lipsă 'n lumea mea de ghiață . . .
Doar' astfel pot să mă mai smulg arare
Din mlaștina prezentului pitic . . .

[Lucifer aduce vin, Adam bea.]

Deschide, o nemărginită boltă,
Vederî mele tainica ta carte,
A tale legi, cînd a pricepe 'ncep,
Prezentul ulti, și toate dimprejuru-mî . . .

Tu ești eternă, vremea-î trecătoare,
Tu ne înalți, ea trage-ne 'n noroi . . .

Curtezanul.

De s'ar putea să fii a mea Barbara,
Pe el l-ar duce Dumnezeu la dinsul . . .
Dîndu-î prilej să cerceteze ceriul . . .
Și dorul lui s'ar împlini atunci . . .

Eva.

Taci cavaliere, căci l'ași plinge eî
Și-n sărutări împedeca-ne-ar plînsul . . .

Curtezanul.

De ce glumești ?

Eva.

Eî adevărul spun.

Curtezanul.

Cine 'nțelege tainicul tău suflet ?
Barbară, doar' tu nici nu mă iubești . . .
Orî spune-mî tu, să fiu eî exilat,
Trăind sărac . . . tu mai iubi și-atunci ?

Eva.

În adevăr, acum nu-ți știu răspunde.

Adam

Veni-va timp, cînd ghiata amorțireî
Se va topi, și duhul mare-al vremii,
Întinerit de vîlaga premenirii,
Ca un județ cu braț hotărîtor
Sdrobi-va cartea legilor bătrîne . . .

[Se ridică și pășește greoi spre marginea balconului]

Și ne'nfricat, căta-va mari mijloace,
Rostind cuvîntul cel de mult ascuns,
Ce-asemeni unui vînt înfricoșat
Va pustii în calea lui ursită,
Sdrobind doar' și pe rostitorul lui.

[Se aude în depărtare Marseillaisa.]

Auzi-l cîntul vremii viitoare ! . . .
Aflaî cuvîntul, marele odor,
Ce-a 'ntineri pămîntul ăst moșneag ! . . .

[Cortina]

[Va urma.]

FOI RĂZLEŢE.

M. SADOVEANU: *Povestiri*. Bucureşti. Minerva 1904. Un volum în 8°, pag. 264. Lei 1.50.

Dacă aş fi citit nuvela *Ivanciu Leul* iscălită de un nume necunoscut, mi-ar fi atras luarea aminte. În volumul acesta de «Povestiri» ea mi-a părut slabă. Prin aceasta nu vreau să aduc o învinuire, ci o laudă autorului, care deşi scrie numai de erl-alaltăeri, ne-a dat lucruri atât de bune, încît o bucată de începător ne jigheşte chiar în cel dintîi volum al d-sale. E foarte riscat a face pe profetul, cînd e vorba de scriitorii tineri, mai ales la noi Romîni, unde în literatură, ca şi în viaţă, «promit» atîţia şi aşa puţin se şin de cuvînt. De aceea, cînd cumpănesc multe sale calităţi, nu cutez să prorocesc încă, că dl Sadoveanu va fi prozatorul nostru de mîine, dar pot spune cu inima liniştită, că azi, deşi cel mai tînăr între tovarăşii săi, e cel mai de seamă. Problemele carî îl preocupă sînt încă mici, aşa că nu putem şti dacă se va arăta mai tîrziu cugetător tot atît de adînc, pe cît de bun povestăş ne-a apărut pînă acuma. Dar faptul în sine, că nu se aventurează, ca mai toţi tinerii noştri, pe căi primejdioase, pe carî i invită ochiul plin de încredere în sine, fără ca piciorul prea slab să poată învinge greutatea potecii anevoioase, ne arată, că avem de a face cu un om care nu va da greş. Drumul pe care pînă acuma exclusiv l-am întîlnit mergînd, nu sînt stradele prăfoase ale oraşului pe carî se plimbă oamenii cu suflet complicat, ci el duce prin mijlocul lanurilor de grîu şi se abate pe la *Hanul Boului* sau la cutare curte boerească, pentru ca să intre apoi în desişul codrilor, pe unde vîntul e primejdios. Prin locurile acestea soarele e mai fierbinte şi umbra copacilor mai întunecoasă. Şi tot astfel sînt sufletele oamenilor: cu patimi mai puternice, cu dorinţe albe ca arşiţa soarelui sau negre ca noaptea codrilor, îngereşti ca ale Anei sau demonice ca ale lui Năstase Crăniceanu. Poetul, care iubeşte mai mult aţeiunea, decît cercetarea cauzelor ei, se simte bine în mijlocul acestor oameni ai faptelor, nu ai raţiunii, şi înclinaţunea lui spre romantism se poate desfăşura în voce liberă. Dar el nu se îndestuleşte cu zugrăvirea acestor «Naturmenschen» cu feţe expresive, pentru care mai de multe ori i ajunge o trăsătură puternică de creion, ci ştie să descopere în sufletele lor simple, cu aspiraţii ce duc direct spre ţintă, subtilităţi şi conflicte carî dau hrană îmbelşugată unui bun psiholog şi observator ager. În casa cea albă, care stă veselă în mijlocul poeni, împrejmuiri de gardul înalt, ţesut de curpenti de lederă, şade, pentru orîce trecător, Michaela

Cei trei.

Mă gîndeam la legătura dintre cei trei. Tudoran, fost mare-vornic, boer cu mare trecere la laşi, mijlocise ca răzeşul Oarţă să fie deodată dăruit cu hirtii de boerie. Nimeni nu-şi închipuia de ce boerul se legase aşa de strîns cu un răzeş, de ce-l ridicase deodată sus. Tudoran spunea că 'i-e drag Oarţă, că e om vrednic şi cinstit, că, la o vînaătoare, l-a scăpat de la moarte. Bine, putea fi şi aşa, dar, pe vremea aceia, nimeni nu înţelegea să ridici aşa de sus un biet răzeş şi să 'i-l faci încă şi frate de cruce. Unii spuneau altceva: Andrei Tudoran, om de lume, rămăsese devreme văduv, şi, pînă la vîrsta de patruzeci de ani, nu-şi luase încă soţie... Iar Petrea Oarţă avea nevastă tînără, o jupîneasă ca o Cosînzeană... Asta dădea de bănuir şi mulţi vorbeau; mai ales că boerul Andrei, cu toată vîrsta, era frumos şi om de trecutere.

Oarţă, ridicat pe negîndite sus, dintru'nţiiu parcă ameţise. Multă vreme n'a ştiut pe ce lume-i, s'a simţit străin în lumea nouă a boerilor. Numai prietenia şi dragostea boerului Tudoran l-au putut linişti. Afară de aceasta, era om bogat, era vrednic, drept, cinstit, şi toţi vecinii lui, boerii, începură să-l preţuiască. Dar, după un răstimp de linişte, în vremea din urmă, boerul Oarţă începuse iar a-şi pierde cumpăna.

Firea lui cinstită şi aspră se întuneca de bănueli. Şoaptele carî vorbeau de Tudoran şi despre jupîneasă Ruxanda, sunase şi la urechile lui... În toată firea lui acum, pătrunsese, picătură cu picătură, o îndoială amară.

Al treilea, Ion Voicu, — sau Mindrilă, cum i ziceau toţi, — căuta să depărteze întunericul din sufletul lui Oarţă. Un om din lumea largă, un pribeag, pornit, plin de foc, acest Mindrilă căzuse ca din cer, în partea locului, cu un cal, c'o pală şi c'o flintă, — toată averea lui. Se lipise, c'o dragoste mare de Tudoran, îl urmărea pe boer, pretutindeni, ca umbra; totdeauna, şi la bine şi la primejdie, pribeagul sta alături şi era gata la orice.

Parcă anume a fost să mă gîndesc la oamenii aceştia: parcă era o prevestire că se vor întîmpla lucruri cumplite în ziua aceia tristă de toamnă. O viaţă lungă şi viforoasă a trecut de atunci, dar nici o altă întîmplare nu m'a zguduit mai adînc.

La ei mă gîndeam, pe cînd călăream alături de vechiul prietin Iorgu Busuioc, — spre moşia lui Oarţă. Era o zi umedă de sfîrşit de toamnă. În urmă veneau argaţii cu cîinii de vînaătoare. La dreapta şi la stînga drumului vîna, de pe mirişti, se ridicau, din cînd în cînd, stoluri de ciorî, care-şi amestecau ţipetele şi croncăniturile în văzduhul liniştit.

Nicolae. Pentru poet mai şade însă cineva, acel strigoiu al fiecărei case, care de astă dată e *Moarta*, Raluca. Şi cînd după cincisprezece ani boerul păşeşte iară pragul acestei case şi evocă dimpreună cu *Michaia* sa amintiri din trecut, *Moarta*, amanta unuia, nevasta celuilalt, pluteşte de-asupra capetelor lor, picurînd jale — alt de deosebit! — în sufletele amînduora. *Cozma Răcoare*, cel cu mustăţile ca două vrăbii, cel ce te ţinteşte din doi ochi ca oţelul, s'a legat să fure pe seama altuia o femeie. Cite prăzi n'a mai făcut în viaţa sa şi cite primejdii n'a învins ca să-şi poată ţine cuvîntul dat! Te-ai mira că primejdia de astă dată înzecită şi învingerea ei eroică să-l ispitească pe dl Sadoveanu să ia pana în mînă. Şi de fapt el scrie, pentru ca să ne arăte cum banditu *nu-şi* ţine cuvîntul, căci «codana de femeie» prea s'a ulţat adin: în ochii lui. În două pagini din urmă, pentru care s'a scris cele dela început, *Cozma* e sedus de prada sa cu repeziciunea ameţitoare a fugii nebune a calului împintinat, descrierea culminează într'un dialog rupt, cu întrebări la care nu se dau răspunsuri, decît doar din ochi sau prin gestul deciziv: «dreapta prinse friul şi întoarse calul în loc, iar stînga se încolăci după gîtul lui Răcoare». Povestirile dlui S. fac impresia unor episoade dintr'un roman mare al acelei clase de oameni, care deşi nu se întîlneşte decît la noi Romîni, a fost zîit de maşter tractată pînă acuma de prozatorii noştri. Uşurinţa cu care scrie, invenţiunea imbulşugată sînt calităţile care lipsesc celorlalţi novelişti romîni pentru ca să poată scrie romane. Dar nuvelele sale, departe de a fi fragmentare, sînt totdeauna bine încadrate, autorul ştie de unde să atace subiectul şi mai cu seamă unde trebuie terminat, iar drept fond al acestor pinze pline de viaţă, servesc minunate descrieri, care nu-s nici odată de umplutură, care nu obosesc, ci întregesc. Şi aşa cum i-e stilul, e şi limba: plină de viaţă şi colorată. Fără să cadă în gîşala celor mai mulţi prozatori moldoveni, elevi ai lui Creangă, de a introduce cu tot preţul cuvinte nouă în limba literară, la el găsim o mulţime de expresii necunoscute, dar aşa că ele devin îndată şi ale noastre, fiind întrebuinţate înţelepţeşte şi numai acolo, unde simţim că nici un alt cuvînt nu ar fi putut reda ideea mai bine. Mai ales găsim la dl S. cuvintele expresive, această bogăţie alt de neglijată pînă acuma a limbii noastre. O pildă pentru multe: Un vîntător rătăcit se apropie de o casă. «Doi cîni mari se repeziră din întunec la mine zăpăind». În casă nici o mişcare. «Cinii întăritaşi, dădeau ocol, hămîind minioşi». Uşa se deschide, un glas se răsteşte către cîni, care «tăcură şi se traseră mîrîind în umbră» (pag. 127). Convenţionalul şi palidul *lătrînd* e aici înlocuit prin trei cuvinte expresive, pentru trei stadii deosebite ale miniei cînelui. — Cînd caut o bucată din volum ca s'o reproduc în acest loc, mi-e alegerea grea. Daui «Ceţ trefa», dar îmi pare rău după altele.

Dr. S. P.

Prietinul meu se gîndea la acelaşi lucru de bunăseamă, căci îmi zise deodată:

«Ştii tu, frate, că treimea o duce din ce în ce mai rău?»

— Ştiu. Tu ce crezi?

— Eu? ce să cred? Parcă pot să ştiu dacă în adevăr Andrei Tudoran are vre-un gînd asupra jupinsei Ruxanda? Asta nu se poate şti. Numai atîta pot spune că sufletul lui Oarţă e plin de furtună.

— Cine ştie ce are să se întîmple! vorbii eu. Dacă izbucneşte vijelia între firi aşa de deosebite, e rău de tot...

— E rău de tot...» murmură prietinul meu, şi căzu pe gînduri.

Caii mergeau la trap, pe drumul umed. Prin văzduhul gol, departe, treceau învăluindu-se, stolurile de corbi. O linişte mare domnea pe mirişti şi pe arături. Pe cerul îmbrobodit cu nori uşori, cenuşii, lucea trist soarele de toamnă.

Deodată, după ce trecurăm o ridicătură uşoară, se deschise înaintea noastră, mare, pînă la poalele munţilor, într'un painjenis de picle, valea Moldovei. Zăvoalele arse, roşcate, pătau prundurile alburii şi, printre ele, se strecura reţeaua argintie a apelor. Dincoace, aproape de noi, se arată, ca din pămînt parcă, Fîntinelele, satul lui Oarţă.

«Iată şi tovarăşii de vînătoare!» zise lăncu.

Într'adevăr, din sat, chiar atunci eşea un pic de călăreţi. Prietenul meu puse cornul la gură şi sună prelung. Răsunetul trecu peste ape, sub cerul cenuşiu, — şi multă vreme se auzi departe, din ce în ce mai slab şi mai dulce, umplînd văile, ca o înginare de jale.

Pîcîlul celalalt de călăreţi se opri, şi alt corn ne răspunse melancolic, prin văzduhul toamnei. Întepărăm caii cu pînteni şi în curînd, în larma cînilor, în sgomotul vorbelor vesele, toţi prietini ne dădurăm bunădimineaţa şi ne sărutarăm. Fugarii băteau nerăbdători din copite şi cîinii schelălăiau şi lătrau.

«Bine-aţi făcut c'aţi venit! strigă vesel Tudoran, fluturîndu-şi barba mare şi frumoasă; are să fie o vînătoare cum n'a mai fost. O să colîndăm Boştenii şi Fîntinelele. Prin crîngurile şi vîgăunile de sub dealul Ulmului, numaidecît trebuie să dăm peste lupii care ne cearcă stîmile...»

— Calul meu deabia stă! răcni, ridicîndu-şi fugarul în două picioare, Mîndrilă. Azi am o poftă ca niciodată să alerg ca vîntul şi să dobor fiara din fugă...»

Petrea Oarţă tăcea şi-şi stăpînia mînios calul. «Închipuţi-vă! strigă Tudoran; Oarţă al nostru mai-mai nu voia să iasă din vîgăuna lui... Cu mare greutate l-am scos.»

Oarţă cercă să zîmbească.

«Poate era mai bine să stați azi în birlog.
— Măi-măi! ce om! zise zîmbind Tudoran;
se cunoaște că ai nevastă! greu îți vine să te
deslipești de-acasă...»

Toți începură a ride cu hohote. Oarță își
croi calul cu harapnicul, apoi îl opri scurt,
zmuncind cu putere friul.

Mindrila își flutură pletele negre, ridică sprin-
cenele și-și ținti ochii adînci asupra lui Petre.
Apoi răcni, ridicîndu-și cușma în vînt:

«Înainte, fraților, că nu-î vreme de prăpădit!»
și-și porni calul, ca o vijelie. Noi ne zvirlirăm
în goană după el. Cîinii, argații, rămaseră în
urmă în larmă de glasuri și schelălăituri. Aler-
gam ca vîntul pe miriști, pe prundișuri, pe la
marginea zăvoaelor, și din cînd în cînd, cornul
lui Mindrila răsuna adînc, umplînd ponoarele.

Din urmă, vătavi dăduse drumul cîinilor.
Îndată, în zăvoae, în lunci și tufișuri, începură
a răsună lătrăturile lor întăritate.

Pretutindenî, suflarea de foc a toamnei pus-
tise viața. Zăvoaele erau negre-cafenii, numai
plopii își mai tremurau, pe ici pe colo, frunze
răzlețe, arse. Pe cîmpie, undele unui vînt umed
purtau foile galbene care luceau și treceau tremu-
rînd, ca niște fluturi firzii.

Sub dealul Ulmului, cîinii se îmfundară în
văgăuni și tufișuri și începură a cerceta. Ne
muiarăm fuga cailor și ne pregătirăm flintele.

«De-aici trebuie să iasă numaidecît dihania!»
zise Mindrila.

La stînga noastră, se înălța dealul Ulmului
plin de ponoară; sub coasta lui, tufișuri dese
ca peria, negre și pustii în durerea toamnei,
pătau cîmpia sură, care se întindea până de-
parte, în prundurile Moldovei. Un vînt ușor
sufla pe întinderea tăcută; numai țipetele cîni-
lor veneau, împrăstiate, înăbușite și jalnice,
din desișuri. Prin noorii subțiri, se cernea o
lumină tainică care umplea, ca un fum luminos,
șesurile întinse.

Ne oprirăm. Lătrăturile se auzeau din ce în
ce mai întăritate și mai apropiate. Cîinii strîn-
geau la un loc. Semn bun.

Andreî Tudoran se uita lung și cu luare-
aminte la Petrea Oarță. În ochii lui albaștrii,
lucea o bunăta mare. Își mîngîie barba și ple-
tele bălăi și zise cu un zîmbet de bunăta:

«Frate Oarță, spune drept ce ai? De ce ești
așa de amarît? Te ferești de noi poate? De ce
nu ne spui?»

— N'am nimic, rosti Oarță întorcîndu-și capul
spre tufișurile unde lătrau cîinii. Am spus eu
că sînt supărat? Poate-s bolnav, poate am și
eu necazurile mele...»

Cerca să-și facă glasul liniștit și prietenesc,
dar o îndoială și o frămîntare lăuntrică îl tul-
burau și-î dădeau un sunet ciudat. În ochii lui
câprii, părea că plutește o negură posomorită

de toamnă. Buzele, sub mustățile scurte tunse,
erau strînse, ca într'o încăpăținare puternică.

«Frate, zise Mindrila, uită-te în ochii mei.
Faci rău ce faci...»

Oarță își întoarse spre pribeag ochii întune-
cați de durere.

«Mă uit, Mindrila, rosti el silit; mă uit și în
ochii tăi, și'n ochii tuturor... iaca, mă uit...
dar mă gîndesc la un lucru: mai bine mă
facea maica un mînz și mă mîncea un lup!»

Mindrila își întoarse privirile negre spre boe-
rul Tudoran, care zîmbea cu bunăta, se uită
iar la Oarță care sta cu sprincenele ușor încrun-
tate, — apoi clătină din cap și voi să spue
ceva. Dar se opri și se întoarse în spre partea
de unde veneau lătrăturile cîinilor din ce în ce
mai dese.

Deodată, cum așteptam, marginea crîngului
începu a se purta ca de furtună și dihania
isbucni, înpăimîntată, zbîrlită. Stătu o clipă la
îndoială; apoi o porni glonț spre Moldova, cu
droaia de cîni după ea.

«După dînsa!» tipă Mindrila. Dar Oarță o și
luase la ochi.

«O să dai în cîni!» strigă lancu Busuic.
Bubuitura sgudui văzduhul; lupul făcu o copcă
și căzu grămadă, cu capul sub el; cîinii se
năpustiră și l'însfăcară. Iar din urmă, argații
se repeziră învirtind harapnicele negre; cîinii se
împrăstiară urlînd și dihania fu ridicată.

«Bravo, Petre! zise Tudoran: așa lovitură
mai rar! Astfel mai vii de-acasă...»

— Bine! vorbi Oarță, dar, citeodată, nu-î
bine să lovești așa de fără greș...

— De ce? întrebă Tudoran.

— De ce? citeodată, într'o rătăcire, poți izbi
în piept omenesc. Asta vrea să zic.

— Ce ai tu? rosti cu grijă Tudoran; azi
vorbești foarte ciudat, frate!»

Andreî Tudoran începu a ride; iar Oarță îl
privi cu ochii rătăciți. Apoi își înfășură calul în
harapnic și porni în goană ne bună pe șesul ars.
Tudoran întrebă îngrijat:

«Ce are Petrea? Nu l-am văzut niciodată așa.»
Mindrila răspunse, privindu-l țintă: «Nu bănu-
ești ce are?»

— Nu, nu bănuiesc!» zise Tudoran și rămase
gîndindu-se, cu ochii în urma lui Oarță care
alerga și se pierdea în picla ușoară a toamnei.

Pornirăm înapoi. Cîinii iar cercetau, lătrînd,
desișurile și văgăunile de sub dealul Ulmului.
Soarele împrăstia în văzduhuri, pe șesuri și
ape, lumina lui ca un fum auriu. Citeodată, se
ridicau în înălțimi grauri în stoluri și pluteau,
ca niște plăci de ardezie, în vîntul ușor; se
întorceau deodată în lumină, se ridicau sus,
apoi se lăsa, ca împinși de o suflare, spre
apele Moldovei.

Cinii iar mînau vînatul ; se apropiau. Mindrilă zise încet :

«Săracul Oarță ! are ceva greu pe suflet. — Dacă l-am putea pricepe, urmă el uitîndu-se țintă spre Tudoran, ne-am purta altfel cu el. În inima omului numai Dumnezeu poate citi. Și 'n inima mea, numai Dumnezeu citește !

— Și tu începi a te strica, prietine ! » zise rîzînd Tudoran.

Mindrilă voia să răspundă ceva greu. Dar în clipa aceea, tufișurile începură iar a se frămînta ca de furtună. Ochii lui întunecoși scăpărară și se lărgiră. Apoi de odată răcni, ridicîndu-se în șea :

«Lupoaică ! »

Fiara, urmărită, multă vreme se luptase cu cîinii ; poate în învălmășeala și în grămada copioilor își pierduse și puii ; era pătată de sînge, cu coama ridicată țepi și cu ochii ca două pete crunte. Cîinii o impresurase de toate părțile dar nu îndrăzneau s'o încolțească.

Mindrilă își repezi calul, într'un avînt nebun. «Din zbor am s'o prind ! » strigă el biciindu-și fugarul și plecîndu-se pe oblic. Fiara rînji și se repezi, clăpănind, printre cîini. Un copoi frumos, negru, pătat cu alb, se răsturnă țîpînd în țărînă. Iar lupoaică, zvrîlindu-se în copce mari, fugea ca o săgeată. Cîinii, înșirați pe cîmpie, o alungau fluturîndu-și urechile mari.

Mindrilă pornise furtunos. Harapnicul semlădia în vînt ca un șarpe negru; cal și călăreț păreau un virtej vînat care luneca pe șes, se apropia din ce în ce mai mult de șirul de cîini, de lupoaică. Apoi, dintr'o dată, într'o săritură mare, fugarul căzu mlădios lîngă fiară ; Mindrilă se aplecă grabnic în scară, spre dreapta ; și chiar în clipa aceea văzurăm cum calul se întoarce, se îndreaptă spre noi în galop, cu roata de cîini în jur. Pribeagul venea ca o făclie în șea și ținea cu dreapta, de pielea grumazului, fiara care se zbătea urlînd înspăimîntată. Aproape de noi se opri, trase cu stînga lațul din șea și înfășură pe lupoaică într'o legătură puternică ; după aceea o lăsă argaților cari se grămădise în jurul lui.

Dar din văgăuni și tufișuri veneau lătrînd ceilalți cîini, cu vînatul. Două vulpi își arătară la lumină blăniile infocate.

Toți ne împraștîrăm în cîmpie. Și, ca într'un vis, în goana calului, treceau crîngurile, viroagele, apele scînteietoare, prin lumina tainică, ce umplea ziua de toamnă. Din cînd în cînd, cornurile trimeteau buburii melodioase pe vîntul ușor. Așa am trecut, în goană, pe lîngă Fintinele și pe lîngă curtea lui Oarță . . . În treacăt, ca o arătare luminoasă, am zărit în cerdacul caselor, pe jupîneasă Ruxanda. Fața ei gingașă îmi păru că strălucește într'o abureală aurie . . . Apoi, în fuga mea după droaia de cîini, pe cînd

mă depărtam de Fintinele, începuî a mă gîndi iar la cel trei.

Mă gîndeam : Ce vînt rău a suflat deodată, peste vieța lor ? Știam că o înțelegere deplină le unea strîns sufletele. Acuma, Oarță e întunecat și vorbește cum nu l-am auzit vorbind niciodată ; Mindrilă a început și el a vorbi apăsător și a se uita țintă la ceilalți doi. În viața noastră tihnită de moșie, lucrurile cele mai mici, cele mai neînsemnate schimbări sufletești sunt luate în seamă. Furtuna aceasta care gemea între cei trei și trebuia să izbucnească în curînd, îmi necăjea mult sufletul. Și nu știu cum, gîndindu-mă la ei, îmi trecea prin minte și figura luminoasă a jupînesei Ruxanda în abureala-i aurie . . . Eram sigur că are să se întimple ceva.

Și, gîndindu-mă, alergam pe cîmpiile arse de toamnă, pe lîngă viroagele negre, pe lîngă crîngurile roșcate ; înaintea mea, lătrau cîinii ; din cînd în cînd, departe, suna cornul, dușos. Vedeam, pe întindere, călăreți, cari alergau prin picla ușoară ; din vreme în vreme, azeam cite-o bubuitură care răsuna durînd pe vale, trecea Moldova și se izbea de dealurile de dincolo.

Apoi, deodată, după un pic de plopî cenușii, zării pe Oarță. Venea în trapul calului, pe gînduri, cu capu 'n piept. Mă oprii. Cînd ajunse aproape de mine, se opri și el, ridică capul și se uită țintă la mine.

«Ce-ai avut tu azi, frate ? » îl întrebai eu, cu grijă. El mă ținea cu îndărătnicie ; apoi oftă greu, din adînc. Deodată zise :

«Tudoran, unde-i ?

— Pe Tudoran l-am lăsat alungînd o vulpe. Nu l-ai întîlnit ? . . . »

El clătîna din cap, își întoarse privirile și rămase uitîndu-se în zare.

Lumina zilei scădea. Prin ponoară, pe ape, pe zăvoae, negurile pluteau mai dese. Un vînt ușor trecea, cu suspine slabe, prin plopii vineți ; prin iarba uscată, treceau sulurii de frunze cu-un foșnet dulce. Prin văzduhul sur, luneca spre miază-noapte un cîrd de giște sălbatică, cu tipete aspre.

Oarță oftă iar din greu. Apoi începu să vorbească, cu o voce tristă, ca niciodată :

«De ce n'am rămas cum am fost ? Eram om ca toți oamenii. Uite, azi, parcă am fost nebun. Nu mă mai înțeleg ; pentru mine e o lume nouă, și-o prietenie, mai ales, pe care n'o pricep ! — Unde-i Tudoran ? strigă el, uitîndu-se în jur. Apoi urmă : Și nevastă-mea s'a schimbat . . . Nu înțeleg. Mă doare inima : acuma parcă sîntem alții. Ce-am făcut ! Nu era bine în lumea noastră ? » Se opri o clipă, apoi ridică capul : «Unde-i Tudoran ?

— Trebuie să fie cu ceilalți . . . răspunsei eu.

— Tudoran nu-i vinovat, nu-i așa ?

— De ce să fie vinovat?

— De nimic! » rosti el întunecos, miniat dintr'odată.

Urmă un răstimp de tăcere. Apoi prin văzduhul neguros, veni chemarea prelungă, jalnică, a unu corn.

«Să mergem; zisei eū; ne chiamă . . .»

Și pornirăm, prin lumina scăzută. Se auziau, de departe lătrături de cini, pe sus treceau țipete de paseri negre; și fiorul toamnei, un fior de jale, umplea pînă în zare cimpiile și iuncile. Cornul vuia în răstimpuri, ca o suflare de durere. Noi mergeam gînditori în trapul cailor.

La capătul unu pîlc de arini, dădurăm deodată de tovarăși. Ședeau ca niște arătări negre, nemișcate. Numai Tudoran lipsea.

«Unde-i Tudoran?» întrebă Oarță. Mindrilă răspunse:

«Trebue să fie acasă, la Tudora. Ne așteaptă. Așa a fost vorba: după vinătoare să trecem pe la dînsul, să bem cite-un păhărel de vin.

— Așa? bine! zise Oarță mai liniștit; voiam să-i spun ceva.»

Cînd ajunserăm la Tudora, inserase bine. Caili și cini erau oboșiți. Oamenii vorbise foarte puțin pe drum: erau flămînzi.

Cînd intrarăm în sufragerie, însetați, plini de foame și de frig, ne izbi deodată lumina vie a luminărilor. O căldură moleșitoare și un miros ațîțitor de vin fierț umplea odaia. Ne ușurăm de blănițe, de curele și de arme și ne așezarăm în scaunele cu speteze sculptate. Slujitorii aduseră îndată pe tipsii de argint felegene mari, din care eșeau aburii tari de vin.

Mindrilă întrebă pe logofăt:

«Boerul unde-i?»

— Încă n'a venit, răspunse logofătul.

— Cum n'a venit? zise Mindrilă nedumerit și ochii lui se întunecară.

lancu Busuioc vorbi cu liniște:

«Să ne bem în tihnă vinul. El s'a luat după vulpe și s'o fi depărtat prea tare. Alta nu-i pricina, trebue să vie.

— Trebue să vie!» adăogii eū, cu convingere. Mindrilă și cu Oarță tăcură.

După vinul fierț, slujitorii aduseră un rînd de bucate calde. Toți mîncam în tăcere, în lumina puternică a luminărilor.

Mindrilă umplu păharele cu vin.

«Noroc, fraților, și bucurie . . .» Apoi, după ce băurăm, șopti încet: «Nu înțeleg de ce nu vine Andrei . . .»

Petrea Oarță se ridică în picioare, cu ochii spre ușă.

«Unde te duci, frate? zise lancu Busuioc; trebue să vie.» Oarță se încinse, își trecu jungherul în curea și își luă pușca. După acela răspunse rar:

«Mă duc să-l caut și o să-l gădesc!» zise

limpede Petrea, și un zîmbet dureros i umplu fața și ochii. Mindrilă, tăcut, se uita la prietenul lui cu același zîmbet de amărăciune.

După ce eși Oarță, rămase tăcere adîncă. Apoi Mindrilă zise încet:

«Să bem cite-un păhărel, iubiților. Nu se putea să fie altfel . . . Nu se putea cu niciun chip . . .»

Băurăm vinul, și pe cînd slujitorii aduceau alte bucate, pribeagul desprins din părete, de la spatele lui, o ghtară. Umplu iar păharele, zimbi trist, își lăsă capul pe speteaza scaunului și rămase cu ochii în gol.

Degetele lui mîrgăiau strunele și un cîntec de-o duloșie adîncă umplea odaia tăcută. Afară, pornise vîntul răsunător al toamnei, trecea, cu suspine slabe, prin copaci fără frunze și prin gangurii negre. Toți ședeau tăcuți în scaunele sculptate; și de pe pereți portretele nemișcate ale boerilor din alte veacuri, ne priviau cu ochii ațîțiti.

De-odată Mindrilă se opri și luă păharul.

«Fraților! zise el, să bem pocalul acesta în sănătatea cui știu eū . . . Uite, l-am băut, — dar știu, că l'am beut zădarnic. Nu e sănătate acolo unde în curînd are să fie moarte . . .»

Într'un rînd, unde-va vine un străin, un pribeag din toată lumea, pricepeți? . . . și era să treacă mai departe în pribegia lui, dar a fost ceva care l'a oprit . . . ceva voi nu puteți ști ce era . . . Și nici voi nu știți, — nici Oarță, nici Tudoran, nici cineva, n'aū știut, nici nu știu nimica . . . Și vedeți voi, viața asta n'o poate pricepe nimeni . . . Știți voi ce are să se împline în sara asta? — Și mi-a fost drag și Tudoran și mi-a fost drag și Oarță, — dar altfel nu se poate să fie . . . nu se poate . . .»

Noi tăceam. Mindrilă umplu păharele și vorbi iar: «Încă un păhărel . . . Odată am iubit și eū fraților, — ș'alita-i!»

Apoi se lăsă pe speteaza scaunului. În ochii lui negrii, pe obrazu-i frumos, impresurat de barba lucitoare ca pana corbului, — trecu un zîmbet trist.

Strunele ghitarei iar sunară, și Mindrilă, privindu-ne cu ochii umezi, începu să cînte din gură. Glasul lui în care pătrundea o jale mare umplea odaia. Era un cîntec de dragoste; dar melodia era așa de dureroasă, încît părea un bocet. Mă uitam la dînsul, ascultam melodia tremurătoare, — și, nu știu cum, de-odată îmi răsări în minte icooana unu șoim rînit pe o margine de prăpastie, un șoim rînit chemîndu-și cu țipetele de moarte, tovarăși carii se afundă din ce în ce mai mult în zare; — și-mi părea că aud țipetele chinuite umplînd melancolia nemărginirilor. . . Era un cîntec, în care tremura parcă mîhnirea neagră a buclumului, — adînc, întunecos, ca și negura trecutului de

restricte, neînțeles, ca și sufletul poporului nostru. Vinul stielea ca chilimbarul în păhare, sub lumina puternică a luminărilor; slujitorii aduceau mîncării noi. Și cîntecul umplea odala, ne umplea inimile de o mîhnire adîncă, pecind portretele nemișcate ale boierilor din alte veacuri priveau cu ochii ațintiți.

Și, de-odată, glasul tăcu și ghitara își strînse scurt suspinele. Mindriță puse mîna pe păhar și zise:

«... Eh! n'a fost om rău... Era, bre, un om vrednic și avea o inimă de aur. Iată, n'are să-l plîngă nimeni, — și era om bun, și mi-a fost drag...»

Bău păharul, apoi îl trînti cu putere de masă. Pela fereastră se abătu vîntul, cu foșnet trist. Și, în tăcerea odăii, de-odată răsbătura de afară pași repezi.

«Vine! strigă Mindriță; știam ca are să vie!» și ne privi rîzînd, rătăcit. După aceea își întoarsă ochii spre ușă

În prag, într'o tăcere adîncă, se arată Oarță, galben ca un mort și cu sprîncenele ncruntate. Pași pînă în mijlocul odăii, se opri și ținti pe Mindriță. Prbeagul zise, privindu-l cu liniște:

«Să bem un păhar, Oarță, încă unul, cel din urmă!» Și aplecă garafa; dar gîtul sticlei clăn-

țania de păhare. După ce ridicară vinul, remaseră privind-se lung, în albul ochilor.

«Amîndoi? întrebă încet și respicat Mindriță. «Amîndoi!» șopti greu Oarță.

Prbeagul beu păharul dintr'o dată, îl ridică și îl izbi de podele. «Cel din urmă!» răcni el cu glas mare. Apoi puse mîna pe junghi și se întoarse într'o mișcare fulgerătoare spre Oarță. «Nu, nu-i nimica!» strigă el oprindu-se de-odată, încruntat. După aceea începu se ridă uitîndu-se la noi cu ochi rătăciți. «N'o să te omor, frate Oarță, nu. Ulte, o să stăm așa, și se ne uităm unul la altul... Eū pe tine te-am înțeles, dar tu pe mine nu mă poți înțelege...»

Oarță se așezase întunecos în scaun și se uita fără nici un cuvînt înaintea lui.

Mindriță zise iar, cu voce înceată și foarte tristă:

«Odată m'a oprit și pe mine *ceva* pe loc... Acum totul s'a sfîrșit!...»

O undă de vînt trecu suspînînd pe la fereastră. Și în tăcerea odăii, toți ne gîndeam, Oarță întunecos și galben ca un mort, Mindriță cu un zîmbet duios pe buze; — toți ne gîndeam la două trupuri sîngerate, care zăceau pe spate, cu fețele palide spre cer, undeva în negurile toamnei.

CRONICĂ ȘI NOTIȚE.

Dr. Eduard Hanslick, distinsul estetician și critic muzical din Viena, a încetat din viață la vîrsta de 72 ani, la 6 August n. Profesor de istoria muzicii la universitatea din Viena, a desfășurat o roditoare — și mai ales apreciată — activitate pe terenul criticii muzicale. Studiile sale critice erau privite de capo d'opere. La început, dușman neîmpăcat al muzicii inaugurate de *Wagner*, despre care a scris cu condei înuiat în veninul ironiei nemiloase, cu vremea a devenit și el wagnerian — de silă. A scris o mulțime de studii, dintre care cele mai multe au fost traduse și în limbi străine. Opera sa principală e seria (de 9 volume): «*Opera modernă*», în care cu neîntrecută măiestrie analizează chestiunile din domeniul esteticii muzice. Criticele sale ce apăreau în «*N. Fr. Presse*» în lumea muzicală erau evenimente. Deja simplul fapt că *Hanslick* se ocupa de o operă, i dădea acesteia valoare.

*

Căsătoria în Japonia. Bărbații în Japonia se căsătorec de timpuriu. Aceasta va fi una din cauzele de dezvoltare intelectuală și chiar fizică a acestei națiuni atît de bine dotate.

Ultimul recensămînt din 1900 a constatat că în acel an au avut loc 346,599 căsătorii.

Printre cei tineri cari s'au căsătorit:

42	»	aveau	decît	15	ani,
750	»	»	»	16	»
5,484	»	»	»	17	»
17,406	»	»	»	18	»

La vîrsta de 20 ani s'au căsătorit	16,409	tineri,
» » » 21 » » »	26,144	»
» » » 22 » » »	30,831	»

Trecut peste vîrsta de 22 de ani nu s'a căsătorit anul acela de cît unul singur.

*

Numele Japonezilor. La noi oamenii nu-și mai schimbă numele de botez cît trăiesc. Japonezilor le place variația mult mai mult, decît să se poată hotări să poarte viața întregă același nume de botez. Fiecare bărbat primește 3 nume de botez, dar în vremi deosebite. Primul nume îl primește în vîrstă de 1 lună, cînd e dus la botez în templul Budhist. Pe trei hîrtiute se însemnă trei nume deosebite; băiatul va primi numele însemnat pe hîrtiuta ce-a ajuns mai întîi pe pămînt. La vîrsta de 3 ani primește alt nume și la 15 ani larăși altul.

Sint mulți cari își schimbă numele și a patra-oră, cînd se căsătoresc. Obiceful ăsta, de altminteri general și obligator, e în uz și în China, cum peste tot obicejurile chinezești și japoneze se înrudesc de-aproape.

CĂRȚI ȘI REVISTE.

(Dări de seamă și notițe bibliografice.)

«Lateinisches Ti und Ki im Rumänischen, Italienischen und Sardischen»

de *Dr. Sextil Pușcariu* (Leipzig, 1904. p. 187.)

Meritul cel mai mare al dlui *Weigand* e că a introdus în filologia noastră o metodă apuseană științifică, că a muncit serios și cu conștiință și ne-a crescut o seamă de tineri cu pregătiri solide, înzestrați cu o critică modernă, cari vor trage brezde noi în ogorul limbisticel român. Greșelile dlui *Weigand*, ce se ivesc în unele date adunate și constatate de d-sa, cercetările ulterioare le vor delătura; grosul și totul muncel sale însă rămîne un material prețios și un temel trainic, pe care avem să clădim. Dintre toți elevii dlui *Weigand* cel mai pregătit, cu vederi largi europene, om cu dragoste pentru știința cu care se indeletnicește și pe care o cunoaște bine, ca puținii dintre noi, este incontestabil dl *Pușcariu*. Deja prima sa lucrare: «Der Dialekt des oberen Olithales», apărută în «Fünfter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache» (Leipzig, 1898. p. 158—191.) a fost o recomandare cit se poate de bună despre pregătirea dsale, iar prin studiul «Die rumänischen Diminutivsuffixe» (în «Achter Jahresbericht», Leipzig, 1902. p. 86—232.) nădejdiile legate de persoana și munca sa științifică le-a îndeplinit spre cea mai mare mulțumire a tuturor oamenilor pricepători în ale filologiei. Cartea din urmă, cu care a trecut examenul de docent de limbile romanice și în special de limba și literatura română la universitatea din Viena, este una dintre roadele cele mai valoroase ale pregătirilor sale. Chestia desbătută în lucrarea mai nouă a dlui *Pușcariu* a dat prilej romaniștilor la multe discuții și va interesa încă lungă vreme pe specialiști, căci pe departe nu e încă rezolvată prin cercetările dlui *Pușcariu*. Ele însă contribuie cu date foarte prețioase, luate din italiană, din limba sardă, mai cu seamă din limba română, la luminarea ei. Aceste date pentru limba română — după dl *Pușcariu* — arată cu siguranță, că înainte de *e* și *i* sunetul *c* la sfîrșitul veacului III. s'a rostit curat, iar înainte de vocalele *e* și *i* *k* a fost deja în vechea romanză

(Urromanich) aficiat. Noi credem, că ar trebui estinsă cercetarea și asupra elementelor străine: grecești, albaneze și bulgărești, ca să putem subsuma un rezultat atît de riguros formulat, ca cel constat de dl *Pușcariu*, dacă cercetările într'adevăr vor da același rezultat. Pînă unde și a estins cercetările dl *Pușcariu*, ele se mișcă pe terenul filologiei romanice, dar în momentul cînd ele vor îmbrătoșa și elementele străine, trec în domeniul vlachologiei, sau mai pe înțeles vorbind: în al *românisticii*. Negreșit ele involvă atunci cunoștințe mai întinse, pentru cari însă la noi lipsesc cu desevirșire studiile premergătoare.

A bună oară a studiu critic despre elementele albaneze n'avem; ce-a ce a scris *Cihac* azi nu ne mai îndestulește. Tot ce știm, și ce are valoare științifică, mulțumim cercetărilor reposatului *Gustav Meyer*, fost profesor la universitatea din Graz. Elementele grecești nu sint deloc grupate; avem un studiu de dl Gh. Murnu, o teză de licență, care e numai un început modest. Merită însă deplină laudă studiul tot de dl Gh. Murnu «Elementele române în neo-grecă» (München, 1902), care cu precizie și cu adincă cunoștință de cauză ne arată relațiile noastre cu Grecii și influința limbii noastre asupra celei neo-grecești.

Despre elementele slave nici că mai pomenim; sintem în cea mai mare beznă ce privește numărul lor și izvoarele (înțelegem limbile slave), de unde le-am primit, și cînd le-am primit? Nu știm ce am căpătat dela bulgari, și mai presus de toate nu știm de loc: ce și cît am împrumutat din dialectele bulgare? Asta e pentru noi chestia mai arzătoare, căci s'ar revărsa o lumină vie asupra multor chestii, față de cari acum stăm în cea mai mare nedumerire. Cartea frumoasă, care rămîne o podoabă a științei noastre și care va tăia o nouă albie în filologia română, cartea dlui *Ovid Densușianu*: «Histoire de la langue roumaine» (Paris, 1901—1902. tom. I. trei fascicole; atâtea aș eșit pînă acuma) tot același defect îl are, că însăși elementele slave din limba română fără grupare cronologică și fără să indice ce avem dela Sîrbi, ce dela Bulgari, și ce din care dialect bulgar. Aceasta fu observat deja și de *A. I. Iacimirski* în darea sa de seamă despre cartea dlui *O. Densușianu*. (Vezi revista Academiei imperiale din St. Petersburg 1903 tom. VIII, fasc. 3, p. 393—414.) Asta țin să accentuez la acest loc, căci din toponomia slavă reiese un fapt sigur, că numirile aceste sint pînă într'una date de un popor, ce vorbea *dialectul răsăritean bulgar*. Mai adăogăm un fapt, ce se adeverește din fonetica elementelor slave împrumutate de unguri, că ele sint luate *mai toate* dela bulgari, ce vorbea dialectul *apusan bulgar*. Cel ce a adincit

chestia asta, va înțelege îndată ce înseamnă deosebirea amintită pentru filologia noastră.

Iată deci, că până partea din istoria limbii noastre, ce aparține domeniului romanistic, are deja muncitori vrednici, între cari dnl Puscariu și O. Densușan ocupă locul de frunte, — partea din domeniul vlahologiei (românistici) stă înțelenită și părăginită, căci toți pînă într-unul, să mi se lerte sinceritatea, dar durere așa e adevărul — n'avem cunoștințele trebuincioase. Cu cât ne apropiem din trecut spre vremile noastre, cu atât se lărgește mai tare hotarul necesității de a dispune de cunoștințe variate, cari trebuie necondiționat să le aibă un *românist*. Când ni-am desfășurat din configurațiile etnografice și am venit în atingere cu popoarele străine, limba noastră a suferit o mulțime de schimbări și și-a îmbogățit vocabularul cu o sumedenie de cuvinte noi. Limba e un martore vorbitor despre influințele îndurate și filologul are datorința să le clasifice și să le constate. Că în ce privește *românistica*, nici dl Puscariu nu e atât de tare ca în *romanistică*, vom aduce o dovadă hotăritoare: pe p. 67. zice anume că *vierșun* (învierșunare). Kampf, Gewalt vine dela ung. *verseny*. Las'că un *verseny* nici nu există în limba maghiară, dar «*verseny*», din care s'ar putea deduce al nostru «*vierșun*» este în ungu-rește un neologism.

La *Pariz-Păpai* (ediția *Bod*) ocure *verset futni*: contendere cursu; tot acolo: *verset uszni*: concertare velocitate nandi, cea ce alita vrea să zică: «să fugim, (să notăm) pînă ce vom zice un *viers*». Din senzual «a fugi pînă ce zice cineva un *viers*» au făcut neologismul unguri cuvîntul «*verseny*», adică «*futni egy vers-en*» (mot à mot tradus: a fugi *pe un viers* — pînă ce zici un *viers*). Greșala dlui Puscariu e ușor de explicat: cunoștințele dsale în filologia maghiară sint cam puține, cea ce se poate arăta de altfel și la alți filologi de ai noștri. A bună oară dl *Dan* mai de mult scriind despre toponomie, zicea că numirea *Romanași* vine dela ung. *rom*: ruină. Pe când ung. *rom* este un neologism, făcut din vorba «*romlani*: a se strica».

Nu pot încheia darea mea de seamă fără a nu pomeni și de lucrarea dlui Puscariu: «*Studii și notițe filologice*», ce din anul 1901 se publică în «*Convorbiri literare*» (începînd dela nrul 9. anul XXXV.) Studiul acesta este una dintre cele mai bine scrise lucrări filologice în românește, care face cîinste nu numai autorului, dar și întregii științe românești. Dr. G. Alexici.

(Din cauza imbulzelii de material, darea de seamă despre cărțile sosite la redacție apare numai în numărul viitor.)

POȘTA REDACȚIEI.

Romeo. Da știi, că ești șmechăr?! De dragul D-tale publicăm dedicația din albumul d-șoarei Iulietei — Te sfătuim să cauți să Te afirmi și în altă direcție, — nu numai în albumurile «demoazelelor» noastre. Toate cele bune!

În albumul d-șoarei Iulietei.

«Mă rogi în album să-ți dedic
O mindră poezie!
O, lartă-mă, nu știu nimic
Să ți s'apropie ție.

Și chiar de-ai scrie cu elan
Cele mai dragi sonete,
Nici cînd, nici cînd, n'ar s'ămăna
Frumoasei Iuliete

Nu va înroși «*frumoasa Iulietă*» cetindu-și dedicația?...

Othmar — Reșinar.

Floare-albastră.

Muritorii mor cu toții
Mor revistele și ele,
Numai voi trăiți de-apururi
Minunate *floricele*.

Da, ele vor trăi de-apururi, — mai ales în redacția noastră. Atît avem și noi: *flori și restanțieri*.

Să vezi noua noastră redacție. E împodobiă numai cu mărunchiul de flori albastre și fotografia de abonate frumoase, cari vreau să surprindă lumea românească cu un premiu pentru cea mai bună *poezie*. Într'un colț am înălțat și un altar deosebit pentru administrație. Deasupra măsuii cu registrul și cupoanele arde un opaș pentru sufletele celor 50 de abonați restanțieri sterși din șirul celor vii, cari în curînd vor fi citați înaintea *judicelui din urmă* aici în Budapesta — pentru a-și da seamă de ce nu și-au achitat abonamentul.

Incolo: poezie — calicie! Cu bine: Toma.

Sisifus. Din versurile ce ne trimiți alegem aceste trei strofe și le dăm aici, fiindcă la urma urmelor totuș spun ceva:

Din viață.

Primăvara am văzut-o.	Vara, iar la gară lat-o
— Să-mi fie pe veci craiasă	Să cocheta, mălestoasă,
Am jurat-o la candelă	Mă lovit c'u crisantemă
Unui tren ... a treia clasă	Din vagon — a doua clasă
Cam pe toamnă ... O madonă	
Sute în tren dintr'o caleasă.	
Lenes și aristocratic:	
Eră ea ... în prima clasă	

Celelalte sint prea de «*a treia clasă*».

Trilby. Rogi redacția să fie bună și să-ți publice poezia: O lămurire, domnule: ca o poezie să se publice, nu *redacția* trebuie să fie bună, ci *poezia*. Credem că ni-am jense.

Monte Semenic. Persoana căreia V'ajți adresat ascultă:

«... micuțul clobănel
Ce șade lângă turmă și încearcă țărăș' tainic
Să cînte o doină veche, sullînd încetinel»

Ca început poezia e bună. Puteți să ne trimiteți altele, — poate s'atingă vre-una măsura. Vă rugăm însă să le prelucrați singur, de multe-ori, pînă cînd veți reuși să le dați o formă ireproșabilă și mai scurtă.

Poșta Administrației.

D-șoarelor *Victoria* și *Elena* L. Cu cele 2 cor. trimise, abonamentul e achitat pînă la sfîrșitul anului 1904.

A P A R E :

La 1 și 15 a fie-cărei luni, stil v.
Prețul unui exemplar 50 bani.
În România 65 bani.

ABONAMENTUL :

Pe 1 an 12 cor., pe jumătate
de an 6 cor.
Pentru străinătate 1 an 16 franc.

Redacția :

IV., STR. ZÖLDFÁ, 7.

Administrația :

VI., Str. Vörösmarty 60/a.

E C O U R I .

FLORI DE URZICI.

— Drăguț nrul 13. —

De ce altă jelozie

Ești scumpă nu te înțeleg.

Mă amărești cît nu știu însurător.

Viața, — moarte să-mi aleg?

Am scris trei versuri despre Sanda

Și zici c'a fost păcat de moarte.

Deși afirm că toate trei sînt

Versuri slabe, slabe foarte.

Nu te supăra drăguț!

Dumnezeu a vrut ca vouă

Să vă dea același soarte:

V'am uitat pe amîndoună.

V. E. M.

— Doauă după miezul nopții! Pe așa vreme
vii acasă?

— Ce să fac, dragă? Toate cafenelele-s în-
chise.

Sunset.

— Ghiță, Ghiță, iarăși ești beat! Și erî mî-ai
jurat că nu vei bea măi mult.

— Nici nu bea măi mult... Tot numai cît
am beut și pînă acum.

— Și te-ai logodit
dară, Veiteles? De unde
e logodnica ta?

— Din Haham, lai-
teles.

— Din Haham? Cum
poate cineva să-și ia o
nevastă din Haham,
unde nu e o singură
familie cinstită?

— Nici una? Eū îți
pot înșira o sută.

— Înșiră-mî numai
zece.

— E dară înainte de
toate familia lui — ă,
alui, ă cum îl și chia-
mă — —

— Știi ce, Veiteles?
Spune-mî o singură fa-
milie.

— Una? Nimica
toată. Familia lui — —
lui... hîm, trebuie să
fie tocmai din Haham?

— Safto, nu știi, merge soția mea la plim-
bare?

— Da, domnule.

— Și nu știi, merg și eū cu ea? Life.

*

— Domnule doctor, mă rog, un atestat de
moarte pentru fiul meu.

— Cine l-a curat?

— Nime, a murit singur. Le rire.

*

Cerșetorul: — Măria-ta, fă bine, dă-mî o
para; am acasă o nevastă bolnavă — — —

Studentul: — N'am nici eū nimic!

Cerșetorul: — — și șese copii flămînzi.

Studentul: — N'am nici eū nimic!

Cerșetorul: — De doauă zile n'am mîncat
o bucatură de pîne — —

Studentul: — N'am nici eū nimic!

Cerșetorul: — — și n'am beut nimic!

Studentul: — Sărmane! N'am nici eū decît
60 bani. Uite, îți dau jumătate din ei, mergi și
bea o halbă.

Exchange.

... Și să n'am talent!... Cu părul
ăsta...!

Jugend.

POEȚI NOI.

POETUL ȘI POEZIA.

Poetul fără să știe
S'apucă de poezie,
Că ia-l atrage așa de tare
Ca jocul pe-o față mare
Și ori-unde se pornește
Poezia-l însoțește,
Cîntîndu-î la ureche mereu
Ca Serafimiî lui Dumne-
[zeu.]

(Din volumul de versuri
și poezii «Ursita vieții mele»
de Partenie Damian, Cer-
năuși, 1904. — Poezia e
eșită — vezi prefața — din
«canalul ce duce din cen-
trul inimii poetului pînă în
centrul capului său».)